

Адыгэ макъ

№ 210 (19471)

2009-рэ илъэс

мэфэку

чъэпыогъум и 22-рэ

ОСЭ ГЪЭНЭФАГЪЭ ИЭП

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

КЪОЛЪХЪЭ ТЫН-ІХЫНЫМ ПХЪАШЭУ ЕБЭНЫЦТЫХ

ТшӀэрэп ІэкӀыб хэгъэгухэм, хы ШӀуцӀэ Іушгъом, нэмыкӀ чыплӀэ дахэхэм зипсауныгъэ ащызыгъэпытагъэхэр къахэ-кӀыгъэхэми, ауми гъэмэфэ зыгъэпсэфыгъо пӀальгъу Парламентым иунашгъокӀэ агъэ-нэфэгъагъэр къызэрэпӀагъэ-гъэу, тыгъуасэ, чъэпыогъум и 21-м, депутатхэр къэзэрэу-гъоижыкӀы, зичэзгъу я 41-рэ зэхэсыгъом хэлэжыагъэх. Ар рагъэжъэным къыпӀэкӀэ фойем къыщызэрэу-гъоигъэ депутатхэм сэлэм зэрахыщтыгъ, зэрэгъэчфэху зыгорэхэм ате-гушыӀэщтыгъэх. Ар къызы-фэдгъэфеді, зыгъэпсэфыгъо

пӀальгъу зэрагъэкӀуагъэм, Парламентым ибжыкӀэ зэхэсыгъо-хэм къащӀагъэщтыгъ Іофыгъо-хэмкӀэ гухэлгъу яӀэхэм кӀэкӀэу ягъу-гъу къадгъэщыгъ тшӀоигъоу депутат заулэм зафэдгъэзагъ. Мы къэбар кӀэкӀым ар хэдгъэ-хъан тӀгъэкӀыгъэпышгъ, Парламентым изэхэсыгъо ехыӀлӀгъэ тхыгъэ нахь игъэкӀотыгъэу ыужыкӀэ къадгъэхъагъыщтыгъ депутатхэм къытфалотагъэхэм нӀлуасэ гъэзетеджэхэр щыфӀт-шыщтых.

Мы зэхэсыгъом зыщате-гушыӀагъэхэм ахэтыгъэх Іна-тӀэхэр аӀыхыжыгъээнхэм, аӀу-гъэхъагъээнхэм яхыӀлӀгъэ

АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм

Іофыгъохэр. Къэралыгъо Со-ветым — Хасэм и депутатгъу Хъа-тӀгъу Налбый джырэблагъэ Адыгэ-кӀалэ ипашгъу зэрэха-дзыгъэм ыпкӀэ къыкӀэу, ащ де-путат фитыныгъэхэр Іахыжыгъ. Адыгэ Республикэм и судьяхэм яквалификационнӀэ коллегіе хэ-тынху общественнӀэ организа-циехэм яӀыкӀоху нӀбгырищ агъэнэфагъ. Цыфым и фитыны-гъэхэмкӀэ Адыгэ Республикэм и УполномоченнӀэ Іоф зышӀэ-щтыгъэм идунай зэрехъожы-гъэм ычӀыплӀэ зыкӀыныгъэ ах-лгъу депутатхэм хадзыгъ Къэ-ралыгъо Советым — Хасэм хэбзехъухъанымыкӀэ, законно-стымкӀэ ыкӀи чыплӀэ зыгъэ-орышӀажынымы и ІофыгъохэмкӀэ и Комитет итхъаматгъу Іоф зышӀэщтыгъэ Анатолий Осо-киныр. А ІанатӀэм зэрӀуагъэ-хъагъэм пае комитет тхъама-тэм ипшӀэрылгъэр ащ Іахы-жыгъ.

«Правительствэ сыхъатым» тегъэпсыкӀыгъэу зэхэсыгъом хэлэжыагъэхэр едӀлугъэх пред-

принимательствэ цыкӀлӀм ыкӀи гурытым я субьектхэм хэхъо-ныгъэ ягъэшӀыгъэнымкӀэ рес-публикэ программэу 2009 — 2011-рӀэ илъэсхэм ателгыта-гъэр республикэм зэрэца-гъэцӀэкӀажырым ехыӀлӀгъэ къэбару министрхэм я Каби-нет къыщагъэхъагъыгъэм. Ащ фэгъэхыгъэу депутатхэм апашгъэхъэ къыщыгушыӀагъ Адыгэ Республикэм экономикэ хэхъоныгъэмкӀэ ыкӀи са-тыумкӀэ иминистрӀу Матыжъ Аслъан. Нэужым ащ депутат-хэм яупчӀэхэм джэуапхэр къа-ритыжыгъ.

Мы мафэм депутатхэр ятӀонэрэ ыкӀи апӀэрэ еджэгъу-хэм ателгытӀгъэ законопроект тӀокӀ хӀэплӀагъэх. Ахэм ащыщ ятӀонэрэ еджэгъум тегъэпсы-кӀыгъэу Адыгэ Республикэм и Президент къахилгъагъэр. А законопроектыр къолхъэ тын-Іыхыным пӀэуцужыгъэным ехыӀлагъ. Президентыр кӀэт-хэжъу, гъэзетхэм къызыхаут-кӀэ ыкӀи кӀуачӀэ иӀэ зыхыукӀэ,

къолхъэ тын-Іыхыным бӀнэ-ныгъэ ешӀыӀлӀгъэным ишап-хъэху ыгъэнафэхэрэр дӀх имыӀу псгъуми агъэцӀкӀэнхэ фаеу хъушгъ.

ЫпшӀэкӀэ къызэрэщытӀуа-гъэу, гухэлгъ гъэнэфагъэм те-лытӀгъэ республикэ програм-мэ пчъагъэ зэхъокӀыныгъэхэр афашӀынху зытегушыӀэщ-хэм ахэтых. А зепсгъумэ де-путатхэр атегушыӀагъэх, яеплъыкӀэхэр къаӀуагъэх.

Парламентым изичэзгъу зэ-хэсыгъо хэлэжыагъэх Адыгэ Республикэм и Президент, УФ-м и Президент КъыблӀэ федеральнӀэ округымкӀэ и ПолномочнӀэ лыкӀо иаппарат и федеральнӀэ инспектор шхъаӀу Адыгэ Республикэм щыӀэр, Премьер-министрӀэр, Адыгэ Республикэм и Прокурор, нэмыкӀху рагъэблӀгъа-гъэхэр.

СХЪУТӀ Нурбий.

СурӀтхэр А. Гусевымрэ
ІэшгъынӀ Аслъанрэ
тырахыгъэх.

АУДИТОР АНАХЪ ДЭГЪУКӀЭ АЛЪЫТАГЪ

2009-рӀэ илъэсым чъэпыогъум и 1-м законкӀэу «Аудитор ІофшӀӀӀным ехыӀлагъ» зыфилорӀэр гъэцӀагъэ хъуным пае Урысые Федерацием финансымыкӀэ и Минис-терствэ аудиторхэм яорганизациеу ежъ-ежырэу зи Іофхэр зыгъэзе-кӀошгъэр Урысыем итарихкӀэ апӀ-рэу ытхыгъ. Ар — Урысыем и Аудитор Палат ары.

Адыгэ Республикэм и Къэра-лыгъо Совет — Хасэм Урысыем и Аудитор Палатэ и Президентгъу, экономикэ шӀӀӀныгъэхэмкӀэ докто-рӀу, профессоргъу А.Г. Грязновым шӀуфӀэ тхыӀыгъ фегъэхыгъ, Урысые Федерацием аудитор ІофшӀӀӀным хэхъоныгъэ щышӀынымыкӀэ Іоф мыпсынкӀэу зыпылгъым гъэхъагъэ-хэр щышӀынху фӀэлгъуагъ. Мылгъу Іофтхъабзэхэм язэшӀохын ыльӀэныкӀыкӀэ законодательствэм къыгъэуцурӀэ пшӀэрылгъэр зэ-шӀохыгъээнхэмкӀэ, гупчэм регион-

хэм яадминистрациехэм аудитым ыльӀэныкӀыкӀэ адырӀэ зӀпхыныгъэ-хэр гъэпытӀгъээнхэмкӀэ мэхъэнэ гъэ-нэфагъэ зилӀэ амалгъу ар щыт.

«Аудитор кризисышхом илъӀхъан: Іофыгъоу зыфӀгъэзагъэр, пшӀэры-лгъу иӀэхэр, амалгъу ыгъэфедэхэр» зыфилорӀэ темӀмкӀэ дунӀэ научнӀ-практическӀэ конференциеу чъэпы-огъум Шъагъэ шыкӀуагъэм, урысые зӀнӀкӀыкӀыкӀы «Урысыем и аудитор анахъ дэгъу-2009» зыфилорӀэм ялауреат хъугъэхэм, текӀоныгъэр къащыдзыхыгъэхэм дипломхэр ара-тыгъэх. ЗӀнӀкӀыкӀыкӀы «КъыблӀэ фе-деральнӀэ шӀолгъырым и аудитор анахъ дэгъу-2009» зыфилорӀэм а 1-рӀэ степенӀ зилӀэ дипломыр къызы-щыфагъэшӀошагъэр Адыгэ Респу-бликэм и ІыкӀлоу Л.Б. Щербаковар ары. Ар ЗАО МФ «Гарант-Аудит-А» зыфилорӀэм и аудитор шхъаӀ.

АР-м и Къэралыгъо Совет —
Хасэм и пресс-кӀулыкӀу

МЭКЪЭГЪЭІУ

2010-рӀэ ИЛЪЭСЫМ
ИАПӀЭРЭ МЭЗИХ

ГЪЭЗЕТКӀЭТХЭГЪУР МАКӀО

Ныбджэгъу лъаплӀэхэр! «Адыгэ макъэм» и редакцияерэ федеральнӀэ почтэ зӀпхыныгъэхэм якъутамгъу Адыгэ Республикэм щыӀэм и ГъӀорышӀаплӀэрэ «ГЪЭЗЕТКӀЭТХАКӀОХЭМ ЯМЭФИПШӀ» чъэпыогъум и 15-м къыще-гъэжыагъэу чъэпыогъум и 25-м нӀс зэхъагъ. Мы мӀэфишӀымы къыкӀоцӀ «Адыгэ макъэр» СОМЭ 307-рӀэ ЧАПЫЧ 08-кӀэ почтэм игъэзеткӀэтха-плӀэхэм къащышӀутхыкӀын шӀульгъыкӀышгъ. Нэужым мӀэзіх кӀэтхапкӀэр СОМЭ 383-рӀэ ЧАПЫЧ 88-м теуцожышгъ.

АльтернативнӀэ кӀэтхапкӀэу «Адыгэ макъэм» и редакция Теуцожь ыкӀи Крас-ногвардейскӀэ районхэм ащызэхышагъэм зэхъокӀыныгъэ фӀтшӀырэп — мӀэзіх кӀэтхапкӀэр сомэ 200-у къӀӀӀжы.

ШӀУКӀАТХ ЛЪЭПКӀ ГЪЭЗЕТЫМ!

ЗАКОНЫР ЗЫУКЪОХЭРЭМ ПШЪЭДЭКЪЫЖЪ АРАГЪЭХЪЫЩТ

Федеральнэ законодательствэм диштэу, 2009-рэ илъэсым бэдзэогъум и 1-м кышчыублагъэу джэгуплэ чыплэхэм ялофшэн Урысыем щызэпагъэу. Узылэпызыщэрэ джэгунхэр «зышлогъэшлэгъонхэм» апае хэушъхьафыкыгъэ чыплэхэр Алтайскэ ыкIи Приморскэ крайхэм, Калининград ыкIи Ростов хэкухэм, Краснодар краим ачагъэпсынхэу къралыгъом ипашэхэм рахуагъагъ.

Урысыем ишъолгырхэмкIэ апэу джэгун бизнесыр кызышчызэтырагъэуцагъэхэм ащыщ Адыгэ Республикэр. АшкIэ АР-м и Президентрэ АР-м иминистрэхэм я Кабинетрэ унэшэо гъэнэфагъэхэр аштагъэх. Ар гъэцклагъэ зэрэхурэм лыплэгъэным пае координационнэ совет республикэм щызэхащэгъ. Бэмышлэу ащ зэхэсыгъоу илагъэм илофшэн зерицагъ АР-м и Премьер-министрэ игуадзэу Алексей Петрусенкэм. Унашгор заштагъэм кышчегъэжыгъэу советым илофшэн ышлагъэм, анахъу аналэ зытырагъэтыгъэ лъэныкъохэм ар кышчыуцугъ, тапэкIэ пшъэрылгъэу зыфагъэуцужыгъэхэр кыгъэнэфагъэх.

ПравэухъумэкIо органхэм ялыкIохэу зэхэсыгъом хэлэжыгъэхэм кызырэхэагъэщыгъэмкIэ, мы законным

кIуачIэ илэ зыхуыгъэр тIэкIу шлагъэми, джэгуплэ чыплэхэм «Интернет-клуб» ало къатыратхэщ, гъэпцлагъэкIэ, гъэбылгыгъэкIэ джыри иоф ашIэ. ГумэкIыгъоу кызуцухэрэр дэгъэзыжыгъэнхэм пае, АР-м хэгъэгъу кIоцI иофхэмкIэ и Министерствэ бэдзэогъум и 8-м кышчегъэжыгъэу шышъхьэлум и 8-м нэс профилактическэ иофхэабзэу «ДжэгукIу» зыфиорэр ригъэкIокIыгъ. Ащ кыдыхэлгытагъэу зигугъу кытшIыгъэ клубхэм иоф зэралхэрэр милицием ыкIи прокуратурэм илофшлэхэм ауплэкIугъэх. Зэфэхысыжъхэм кызырэхэагъэжыгъэмкIэ, ахэм законыр бэрэ аукоу кыхэкIы. Клубхэм иоф ащызышлэхэрэм электроннэ счетхэр джэгукIохэм кыафызIуахышъ, нэггырэ пэпчъ телгытагъэу ахъщэ кыафэкIо. ГъэпцлагъэкIэ иоф зышлэрэ клубхэм уябъныныр кын, сыда пIомэ ахэм хабзэр аукоу пфэлоштэп. «Интернет-клубхэр» зылыгъхэм кьалорэр зы — «Интернетым хыхъэрэ пэпчъ сайтэу ыгъэфедэрэм тэ тылгыплэн тлэкIыштэп». Арэу щыт нахъ мышIэми, законыр зыукогъэ бизнесменхэм ащышхэм пшъэдэкIыжъ арагъэхыгъ.

Адыгеим муниципальнэ образованиехэм кыарыкIыгъэ предпринимательхэу «Интернет-клубхэр» зылыгъхэр зэхэсыгъом кышчыгушылагъэх. Ахэм кызырэхэагъэмкIэ, законом кыдылгытэрэ шапхъэхэр агъэцкIэнхэм фэхъазырых, ау ащ зэхэмышIыкIэу кыххэфэрэ лъэныкъохэр нахъ кыагурагъаIомэ ишлогъэшхо кьэкIонэу алытагъ.

Мы гумэкIыгъор дэгъэзыжыгъэным пае правэухъумэкIо органхэм, прокуратурэм, кыулыкIу ыкIи ведомствэ зэфэхъафхэм ялыкIохэмрэ предпринимательхэмрэ яздэлэжъэн нахъ гъэпытэгъэн фаеу Алексей Петрусенкэм ылытагъ.

ТХЪАРКЪОХЪО Адам.

Сурэтыр Iэшынэ Аслъан тырихыгъ.

НЫДЭЛЪФЫБЗЭМ ФЭГЪЭХЪЫГЪАГЪ

Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет ыштэгъэ программэу «Адыгэ Республикэм икъралыгъуабзэ кыгъэнэжыгъэныр ыкIи хэхъоныгъэхэр егъэшIыгъэныр» зыфиорэм кыдыхэлгытагъэу «ШIу лъэгъу ыкIи зэгъашIэ уиныдэлъфыбзэ» зыфиорэ республикэ зэнэкъокъур чэпыогъум и 6-м кышчегъэжыгъэу и 20-м нэс гъэсэныгъэм иучреждениехэм ащызэхащэгъ. Зэнэкъокъум Iэшако фэхуыгъэх Адыгэ Республикэм гъэсэныгъэмрэ шIэныгъэмрэкIэ и Министрствэрэ шIэныгъэхэм защыхагъэхэрэ Адыгэ республикэ институтымрэ.

Республикэ зэнэкъокъур учугъуищэу кIуагъэ. Апэрэ учугъор еджаплэхэм ащызэхащэгъ, ятIонэрэ учугъор районым ит еджаплэхэм азыфагу шыкIуагъ. Ахэм текIоньгъэ кыащыдзыхыгъэхэр чэпыогъум и 20-м Мыекъяупэ щызэнэкъокъугъэх.

Зэнэкъокъум мурад шъхьаIэу илагъэр ныдэлъфыбзэм мэхъанэу иIэр кIэлэеджакIохэм икIоу агурьгъэлогъэныр, ахэм творческэ сэнаушчыгъэу ахэлъым зегъэушъомбгъугъэныр, зишIэ шIэгъошIухэр кыххэгъэщыгъэнхэр ыкIи ахэр лыгъэкIотэгъэнхэр ары.

ШIэныгъэхэм защыхагъэхэрэ Адыгэ республикэ институтым шыкIогъэ зэфэхъысыжъ зэнэкъокъум район пэпчъ кыарыкIыгъэ анахъ куп дэгъухэу я 9 — 11-рэ классхэм арысхэр хэлэжыгъэх. Къэгъэлэгъонхэм джыри афемыжъэхэз, Адыгэ Республикэм гъэсэныгъэмрэ шIэныгъэмрэкIэ иминистрэ игуадзэу Алым Марыет зэнэкъокъум кьэкIолIэгъэ кIэлэеджакIохэм кыафэгъушIуагъ.

Бэр — лъэпкъым ылгъап. Лъэпкъ пэпчъ, анахъ лъэпкъ макIэр арыми, иныдэлъфыбзэ зыфэдэ щымыIэ байныгъэу елытэ. Лъэпкъ пэпчъ иныдэлъфыбзэ, икультурэ ышIэнхэм пае иофхэбзэ макIэп тиеджаплэхэм ащызэхатхэхэрэр. Непэрэ зэнэкъокъури мыхэм яшыхат, — кыIуагъ ащ.

КIэлэеджакIохэм лъэныкъо зэфэхъафхэмкIэ зыкыагъэлэгъуагъ. Усэхэм кыаджагъэх, оредхэр кыауагъэх, кышъуагъэх, сценкэ цыкIухэр кыашыгъэх. Район пэпчъ кыгъэхъа-

зырыгъэ кыгъэлэгъонхэр узылэпашэу гъэшIэгъоныгъэх. Арэу щытми, жюриим хэтхэм лъэныкъо зэфэхъафхэмкIэ анахъ дэгъухэр кыхыхыгъэх. Усэ кьэлономкIэ кыхагъэщыгъэх Красногвардейскэ районымкIэ гимназиу N 1-м икIэлэеджакIоу Геворг Арзуманян, ХьалъэкIое гурыт еджаплэу N 4-м шеджэу Къошк Сэфэрбий, Мыекъяупэ игурыт еджаплэу N 11-м иеджакIоу Дарья Слабоденюк.

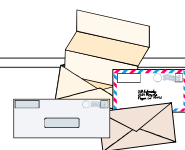

Сценкэ цыкIум икъэшIынкIэ щытхур афалэгъугъ Кошхьэблэ районым игурыт еджаплэу N 8-м, Мыекъяупэ игурыт еджаплэу N 2-м, Адыгкьалэ иеджаплэу N 2-м, Мыекъяупэ районым ит еджаплэу N 2-м, Теуцожь районым иеджаплэу N 8-м якIэлэеджакIохэм. Оред кьэлономкIэ Блащепсынэ щыщэу Шыщэ Дианэ, Красногвардейскэ районым кыкIыгъэу БеданэкIо Азидэ, ТэхъутэмькIое районымкIэ Мышгъэ Азидэ, Мыекъяупэ районым игурыт еджаплэу N 8-м иорэдыло купэу «Кубаночка» зыфиохэрэр кыхыхгъэщыгъэх.

Зэнэкъокъум текIоныгъэр кышчыдзыхыгъэхэм щытху тхылъхэмрэ шIухъафтынхэмрэ аратыгъэх.

КIАРЭ Фатим.

Сурэтхэр Iэшынэ Аслъан кытырихыгъэх.

Редакцием
кыатхырэ письмэхэр

ТИЛЪЭПКЪ УАСЭ ФЭТЭЖЪУГЪЭШ, ГЪЭЗЕТЫМ ТЫКIЭЖЪУГЪАТХ

Кыхъащт илъэсым иапэрэ илъэсныкъо «Адыгэ макъэр» кыплукIэным пае мы мафэхэм ащ укIэтхэн фае, а иофшIэныр етIупщыгъэу макIо. Тиадыгъ гъэзет сызылгыплхэрэр, сызыкIатхэрэр, ныбджэгъушIоу зысиIэр лIэшIэгъуныкъом кхэхуыгъ. Джы кызынэсыгъэми ащ сыфэтхэ, сищылэныгъэ щыщ шыпкъэу щыт.

«Адыгэ макъэр» республикэм щыпсэурэ адыгэхэм кыратхыкIыным, ар зиунэ ихъэрэр нахъыбэ ашIыным апае редакцием ыльэкI кыгъанэрэп. Мары шъуинэрылгъэу Теуцожь районым экспериментэу щырагъэкIокIыгъэм шIуагъэ кызырэхыгъэр. Почтэм сомэ 383-кIэ ушыкIэтхэнэу щытыгъэмэ, редакцием ар кын кышчыхуыгъэми, сомэ 120-кIэ цыфхэм лъэпкъ гъэзетыр аIукIэным иамал кыгъотыгъ ыкIи зы мафи бламыгъэкIэу «Адыгэ макъэр» кыуаджэ пэпчъ рагъэоллагъ, щытхуи кыалэжыгъ. Мы кIэгъэтхэгъу лъэхъаным гъэзет уасэм тIэкIу зэрэхэжыагъэр (сомэ 200 хуыгъэ) бгъэшIэгъонэу щытэп, хэти кыгурылон фае ащ ушъхъагъу фэхуыгъэр, гъэзетми ар кыратхэгъагъ. А ахъщэр уилъэпкъ гъэзет пае зи арыхэп. Тежыгъэгъушысэ тэр-тэру зытымыгъэлэгъэпIэжъмэ нэмыкIхэм тызэрамышыкIэгъэщтым, зыми «Шъукъэуш, шъушIэрэр хуыштэп!» кызырэтимилоштым. Зыщытэшъумыгъэгъэгъуш тызэрэадыгъэр, ау «сыадыг!» плоу убгъэ уеожъэу ухэтын закор арэп ащ кыкIырэп, уилофшлагъэхэмкIэ ар кызуушыхъатыжыныр, лъэпкъым нахъ зыкызыретиIэтыштым уфэлэжъэныр ары. КызыгурыжыгъаIу, ныбджэгъу лъапIэхэр, адыгэ гъэзет закъом, лъэпкъым иныдэлъфыбзэкIэ кыдэкIырэ гъэзет закъом макIэу кIатхэхэмэ гушлон купхэр зэрэщылэхэр.

Шыпкъэ, непэ сомэ 200-р зэрымьгъотылIэжъэу тикъуаджэхэм, гухэкI нахъ мышIэми, кыадэбгъотэщтыр макIэп. Ахэм афэдэхэм угу ябгъэнэу щытэп. ТхъамыкIагъор мылыкIум щымыкIэу, ахъщэкIи ар ымылгытэу, ащ фэдишъэ зы мафэм мышIомыл иофкIэ зыгъэкIодыхэрэм ащыщыбэм агупшысэ мыхэм зэрэнэмысырэр ары.

Гъэзетым икIэгъэтхэгъу кьэс сэ сиамал кызырэхыгъэу редакцием илофшлэхэм Iэпылэгъу сафэхуэ, 1989-рэ илъэсым кышчегъэжыагъ а Iофым сызыпылгыр. Дэгъоу сэшIэ ащ кIэтхэн зыльэкIыштэу, ау гугъуемылгыныгъэ кызыхэжыгъафэхэрэри, пенсие тIэкIум нахъ гугъапIэ имылэми, ащ кыхыхыгъэ гъэзетыр кызытхыкIыхэрэри, лъэпкъ гъэзетыр шIу алъэгъушъ, кьэжэхэщ. Мары бэмышIэу гъэзетым икIэгъэтхэн ыуж ситэу машинэ горэ кыспэблагъэу кызууи, кIалэу кыкIыгъэр кыскIэрыхыи, «Ибрахым, гъэзетым кIэогъатхэхэмэ, сэри сыкIэгъатх» ылуи а чыплэм кышчыфистхыкIыгъ. Ар тикъоджэ кIалэу Хьэлэштэ Хьазрэт ары. Джащ фэдэу ащ ятэ Юныси лъэпкъ гъэзетыр сыдигъуи кыыритхыкIыштыгъ. Непэ ситхыгъэ ягугъу кышчысшы сшIонгъу агу кьэбгъэкIыжыныу щымытэу, ягуапэу «Адыгэ макъэр» ренэу кызытхыкIыхэрэ Теуцожь Сэламэт, Уджыху Бубэ, Хьут Хьисэ, Бэгъушъэ Байзэт, Iэшынэ Аюбэ.

Гъэзетым икIэгъэтхэн иIахышIу хишIыхъан ыльэкIышт почталыон чанми. Джащ фэдэ тэ тикъоджэ почталыонэу Тхьаркьохъо Аслъан. Ащ зы мафи билимыгъэкIэу гъэзетыр кытфехыи, цыфхэри лъэшэу фэразэх.

Ныбджэгъу лъапIэхэр, джыри зэ зыкышъуфэсэгъазэ: тилъэпкъ тэжыгъэгъэлэплэ, тиныдэлъфыбзэкIэ кыдэкIырэ гъэзет закъом тыкIэжыгъатх, уасэ фэтэжыгъэшI.

НЭМЫТIЭКЪО Ибрахым.

Гъэбэкъуай.

Хэбзэ
органхэр

ЯШУАГЪЭ ЦЫФХЭМ АРАГЪЭКЫ

Квартирабэу зэхэт унэхэм ачлэс цыфхэм коммунальнэ фэло-фашлэхэр гъэорышлэкIо компаниехэм зэрафагъэцаклэхэрэм ыкIи нэмыкI лъэныкьохэм япхыгъэ тхьаусыхэхэр ялэу макIап кызырэхэкIырэр. Зым иунэ кыкIэщхы, адрэм иунэ ит трубэхэм псыр алыгъыжьырэр, унэ члэхьаплэхэр тепляджэ хьугъэх, нэмыкI тхьаусыхэхэр ялэх шхьаем, игъом афагъэцэкIэжьхэрэр. Мыщ фэдэу кызырэхэкIырэм ятхьаусыхэхэр лъагъэлэсы, Iэпылэгъу кьафэхьумэ ашIоигъоу зыфагъазэ Адыгэ Республикэм унэхэр, псэуалэхэр гъэпсыгъэнхэм, унэ фондир гъэфедэгъэным яуплэкIункIэ икьэралыгъо инспекции и Гъэорышлэплэ. Хэбзэ шапхэхэм зэрагъэнафэрэм тегъэпсыкIыгъэу зэхашэрэ уплэкIункIэм ямызакъоу, джа зигугъу кьэтшыгъэ тхьаусыхэхэри инспекцием специалистхэм зэхафых, актхэр зэхагъэуцох, шIэгъэн фаехэр ыкIи ахэр зызэшIуахын фэе палъэхэр мысагъэр зытелъхэм афагъэнафэх, тазырхэр атыралъхьэх, Iофыр судым ратэу кыхьэкIы.

ЗыцIэ кьетIогъэ Гъэорышлэплэм илофшIэн зэрэзэхэщэгъэм, цыфхэм ятхьаусыхэхэр зэхафыхэрэм ыкIи ахэр дэгъэзыжьыгъэнхэм зэрэдэлажьэхэрэм нэлъасэ зыфэтшIымэ тшIоигъоу джырэблагъэ зылудгъэагъэ ащ ипащэу Кушъу Асыет.

— Тызыхэт илгъэсым пыкIыгъэ пIалъэм кыкIоцI, — кьелуатэ Асыет, — квартирабэу зэхэт унэхэм ябысымхэм зэдырамылгъоу щыт унэр Игъыгъэным, гъэфедэгъэным, ахэм коммунальнэ фэло-фашлэхэр зэрафагъэцаклэхэрэм япхыгъэ Iофыгъохэр зетхьэхэзэ, зычIэсыхэрэ унэ квадратнэ метр 5891-рэ тыуплэкIугъэ. Ащ шыщэу квадратнэ метр мини 3021-р уплэкIункIэм яхьылIэгъэ планэу аухэсыгъэм тегъэпсыкIыгъагъ, квадратнэ метр 2870-р планым хэмьтэу, аудагъэзыжьын фэе шыкIагъэу кыхьэдгъэщыгъэхэр зэрагъэцэкIэжьхэрэм ыкIи унэхэр капиталнэу гъэцэкIэжьыгъэнхэмкIэ IофшIэнэу зэшIуахыгъэхэр шапхэхэм зэрадиштэрэ шIыкIэр уплэкIугъэным ехьылIагъэу цыфхэм зыкызырэтфагъэзагъэм фэгъэхьыгъагъ.

— Асыет, тигъэзет Iаджыри кыхьхуэты унэ-коммунальнэ хьызмэтым шыкIорэ реформэхэм Iэпылэгъу афэхьыгъэнхэм ехьылIэгъэ Федеральнэ фондэу зэхашагъэмрэ Адыгэ Республикэм иреспубликэ бюджетрэ ямылгъу нэлъагъэхэзэ Адыгеим квартирабэу зэхэт унэхэр капиталнэу зэрагъэцаклэхэрэм ехьылIэгъэ материалхэр. Шъуикъулыкъу епхыгъэу сыда ащ кьелIолэн плэкIыщтыр?

— Квартирабэу зэхэт унэхэр капиталнэу гъэцэкIэжьыгъэнхэм ехьылIэгъэ акциеу Урысые Федерацием шыкIорэм тиеспублликэ чанэу хэлажьэ. Тызыхэт пIалъэм ехьулIэрэ пчъагъэхэм кызырагъэ-лгъагъорэмкIэ, а акциер зырагъэ-жагъэм кышчыублагъэу бюджет мылгъоу сомэ миллион 364-рэ мин 318-рэ алэ кырагъэхьагъ, квадратнэ метр мин 695-рэ хьурэ унэ 288-рэ капиталнэу агъэцэкIэжьыгъ. Ар тиеспублликэ квартирабэу зэхэт унэхэмкIэ ифонд ипроцент 27-рэ мэхьу. ЫпшъэкIэ зыцIэ кышчетIогъэ Фондым кыыхэкIырэ мылгъур нэлъагъэхэзэ квартирабэу зэхэт унэхэр капиталнэу гъэцэкIэжьыгъэнхэм ехьылIэгъэ ячэнэрэ заявкэу тиеспублликэ ытыгъэр Фондым игъо ылгъэгъугъ ыкIи ащ тегъэпсыкIыгъэу агъэцэкIэжьы республикэ программэу «Квартирабэу зэхэт унэхэр 2009-рэ илгъэсым гъэцэкIэжьыгъэнхэр» зыфиIорэр. Ащ тегъэпсыкIыгъэу тызыхэт илгъэсым бюджет мылгъоу сомэ миллион 255,5-рэ алэ кырагъэхьагъ, квадратнэ метрэ мин 199,8-рэ хьурэ унэ 150-рэ капиталнэу агъэцэкIэжьыщт.

IофшIэнэу зэшIуахыгъэхэр ыкIи унэхэр капиталнэу агъэцэкIэжьхэ зыхьукIэ материалэу агъэфедэхэрэр шапхэхэм зэрадиштэрэ шIыкIэм иуплэкIун гъэ-

лээшыгъэным Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет 2009-рэ илгъэсым мэкъуогъуми 15-м номерэу 197-р зытет унашъоу ышIыгъэм тегъэпсыкIыгъэу, унэхэр капиталнэу гъэцэкIэжьыгъэнхэр шэпхьэшIу-хэм зэрадиштэрэр уплэкIугъэным иIофыгъохэр инспекцием зэрехьэх. Iоныгъо мазэм ти Гъэорышлэплэ иIофышIэхэр агъэцэкIэ-жырэ объект пстэуми ашы-лагъэх, IофшIэнхэр зэрашчызэхэщэгъэхэр, ахэр шапхэхэм зэрадиштэхэрэр ауплэкIугъ, шыкIагъэхэри кыхагъэщыгъэх, хэукъоныгъэу ашыгъэхэр дэгъэзыжьыгъэнхэм ехьылIэгъэ предписаниехэу 8 афыратхыкIыгъ, административнэ правзукъоныгъэхэм яхьылIэгъэ Iофи 3 кызылгъагъэ.

— Унэ фондир бжыхьэ-кIымэфэ лъэхьаным гъэлэжэ-гъэным зэрэфытырагъэпсы-хьажыгъэр уплэкIугъэныр шъуипшъэрелъхэм ащыщ. Сыда а IофшIэным кыгъэлэгъуагъэр?

— 2009 — 2010-рэ бжыхьэ-кIымэфэ илгъэхэм унэ фондир зэрафытырагъэпсыхьажыгъэр тиспециалистхэм ауплэкIугъэ, гъогогъу 3119-рэ шапхэхэр аукуагъэхэу кыхагъэщыгъ. Ащ шыщэу 2962-р унэ фондир техникэсэу гъэлэжэгъэным ыкIи гъэцэкIэжьыгъэным ишапхэхэр зэраукъогъэ пчъагъэр ары. Шэпхьэукъоныгъэ 113-р зычIэсыхэрэ унэхэр гъэфедэгъэнхэм ехьылIэгъэ шапхэхэм ыкIи 44-р коммунальнэ фэло-фашлэхэр цыфхэм зэрафагъэцаклэхэрэм яхьылIагъэх.

— Тызэрэщыгъуагъэу, бэдээр зэфыщытыкIэ шыIагIэм зэкIэри рэлажьэх. Ащ хэуцогъэ субъект пстэуми фитныгъэ гъэнфагъэхэр ялэх, хабзэм кьеухъумэх. Ахэр уплэкIугъэныр бырсыр кыныкIы-рба? Ащ кыдгъэкIырэр юридическэ лицэхэр ыкIи шхьэхэзкыо предпринимательхэр уплэкIугъэнырмэ IофшIэныгъэхэр икьоу шъуилэхэ зыфэпIоштыр ары.

— Сигуапэ а лъэныкьом уналэ зэрэтебдзагъэр. Аухэсыгъэ планым тегъэпсыкIыгъэ уплэкIункIэм бырсыр кьапымыкIы нахь мышIэми, номерэу 294-ФЗ зытет Федеральнэ

законэу «Къэралыгъо ыкIи муниципальнэ уплэкIункIэр зэхашэхэ зыхьукIэ юридическэ лицэхэм ыкIи шхьэхэзкыо предпринимательхэм яфитныгъэхэр кьэухьомэгъэнхэм ехьылIагъ» зыфиIорэр 2008-рэ илгъэсым заштэгъэм кышчыублагъэу планым хэмыхьэрэ уплэкIункIэр бизнес цыкIум ыкIи гурытым и субъектхэм ащызэхэтшэн зыхьукIэ апрапшIэ Адыгэ Республикэм и Прокуратурэ Iизын кылытхын фаеу щыт. Мыщ джымы кышчысIомэ сшIоигъу зы-зэрэфэдгъэхэр пстэумкIи Прокуратурэм кьадыримыгъаштэу кызырэхэкIырэр. ГушIэм пае, 2009-рэ илгъэсым ижъоныгъуакIэ кышчыублагъэу планым хэмыхьэрэ уплэкIункIэр кьадыри-гъаштэ тшIоигъоу Прокуратурэм заявление 16 фэдгъэхьыгъагъэмэ, заявление 4-мэ кьадыри-гъаштагъэп, кызэкIыгъэагъэ-гъэх планым хэмыхьэрэ уплэкIункIэр ащызэхэтгъэнхэм лэпсэ икьу имыIэу ылгъэгъэх. Адрэ кьэнэгъэ пчъагъэм тегъэпсыкIыгъэу уплэкIункIэр зызэхэт-щэхэм шапхэхэр аукуагъэхэу кыхьэдгъэщы, квартирабэу зэхэт унэхэм ягъэорышлэ-кIо компаниехэм предписание 8 афитхыкIыгъ, административнэ правзукъоныгъэхэм яхьылIэгъэ Iофи 4 кызылгъагъэ. Тызыхэт илгъэсым иапэрэ кварталищ уплэкIункIэу тшIыгъэр бэ. Ахэм атегъэпсыкIыгъэу сомэ мини 119-рэ тазырэу атегъэхьагъ, сомэ мини 104-рэ кьатыгъ, адрэхэм тэжэ. УплэкIункIэр атегъэпсыкIыгъэу ашIэн фаеу афэдгъэн-фагъэхэр ипалъэм зэрамыгъэ-цэлагъэхэм фэшI административнэ Iоф 21-рэ кызылгъагъэ, зэкIэ тхьлэхэр судым лъыдгъэ-лэсыгъэх.

— Зигугъу кьэпшIыгъэ Iофыгъор зэхэуытэгъэ кьэл-такIэм ыкIи пчъагъэхэм атегъэпсыкIыгъэхэшь,

цIыфхэм тхьаусыхэу кьаты-хэрэр зыфэдэхэр ыкIи ахэр зэрэщытэгъэхэр, кIэхэу афэхьыгъэхэр кьэшIэгъуае кьыпшымыхьун ылгъэкIырэр. Шысэ горэкIэ уплэкIункIэр якIэххэр нафэ кьытфэпшIын плэкIыщтыр?

— Уалгъыгъэным имышчы-кIагъэу шысэхэр хьоих. Мары кьалэу Мыекъуапэ иурамэу Краснооктябрьскэм тет унэу №3-м шыпсэхэрэм ятхьаусыхэ тхьлэ кьытIуагъагъ. Кьы-зэрэагъэрэмкIэ, унэм итепIэ Iэ дэдэ хьугъэ, шынгъагъэм ыпкь кыкIэу дэпкьхэр грибокым зэлъиштагъэх, штукатуркэр кьагъэрыгъэкъугъ, жьыиыпIэ трубэхэр аукуагъэхэрэп, унэм ичIыунэ аукуагъэрэп, унашхьэм кьыкIэщхы. КIэкIэу кьэпIон хьумэ, коммуналь-нэ фэло-фашлэхэм ауасэхэр ипалъэм ехьулэу агых шхьа-ем, гъэорышлэ-кIо компаниеу ЖУ-3-м зыкIи зызэрымыгъэ-хьыерэм пае агъэмысэ. Мыщ фэдэ тхьаусыхэ тхьлэ кьы-зытIуагъэу унашъо сэшIышъ, кьагъыгъэхэр зыушIэжIушIт ин-спекторыр сэгъагъо. Ау планэу аухэсыгъэм хэмьт IофымкIэ уплэкIункIэр зэхэтшэн тыфитэп Прокуратурэм Iизын кьы-лытхымыхэу. Сыда Iомэ гъэ-орышлэ-кIо компаниехэр унэ IофшIагъэ хьужыгъэхэшь, бизнес цыкIум хьэхэрэ Iоф-шIагъэхэр уплэкIугъэнхэм пае тызыхэт илгъэсым ижъоныгъуа-кIэ и 1-м кышчыублагъэу Про-куратурэм зегъэзэгъыгъэн фаеу хьугъэ. А Iофыри дгъэтэрэзи, тхьаусыхэм итхагъэхэр ыушIэ-кIункIэр пае инспекторыр дгъэкIуагъ. Хэбзэ шэпхьэ гъэ-нэфагъэхэр аукуагъэхэу кьы-хигъэщы, ащ акт зэхигъэуцагъ ыкIи ар ылгъапсэу протокол ытхыгъ, ащ кьыкIыгъэжыгъ-гъэх. КIэкIэу кьэпIон хьумэ, ишыкIэгъэ тхьлэ пстэури кьы-гъэхьагъэри, Iофым тыхэплэ-ным пае тизэхэсыгъо кьедгъэ-блэгъагъ гъэорышлэ-кIо компа-нием илгъагъэ. ЗэкIэри зызэхэ-тэфыхэ уж ЖУ-3-м шэпхьэу-кьоныгъэхэмкIэ пшъэдэкIыжэ зыхьырэ иинженер шхьаIэ тазырэу сомэ мини 4 тетлэ-хьагъ, шыкIагъэу дгъэунэфы-гъэхэр дэгъэзыжьыгъэнхэ зэ-рэфаем ехьылIэгъэ тхьлэу па-лээхэр зыгъэнафэхэрэри ет-тыгъ. Ахэм ащышхэр зэрэда-гъэзыжьыгъэхэм ехьылIэгъэ кьэбар гъэорышлэ-кIо компа-нием кьытIыгъэIэсыгъ, ау амыгъэцэлагъэгорэхэри кьэ-нагъэх. ЗэкIэри зызэшIуахы-хэрэ ужым тыкIонышъ, джы-ри тыуплэкIужыгъыщт. Мы IофымкIэ палъэхэр аукуагъэу, икIэрыкIэу Iофым кьыфэдгъэ-зэжыын фаеу кыыхэкIы, ау ыкIэм нэтэгъэсыфэ-кIэ Iофыр тиучет хэдгъэкIыжьыгъэрэп. Джащ фэдэу гъэпсыгъэ тхьау-сыхэу кьытIуагъэ пстэуми язэ-хэфын.

— Ащ пыдагъэу зигугъу кьэпшIымэ тшIоигъор бюд-жет мылгъукIэ агъэпсырэ псэуалэхэм шъуазэрэп-лээрэр ары. ТэшIэ рагъэжэ-гъэ объектум ишIын амыу-хыгъэу финансэу кьагъэ-пыцырэм пIэлэ гъэнфагъэ-кIэ зыпхьыгъэу зыфэхьукIэ чIыо-ным ыпкь кыкIэу ащ зэ-

щыкьоныгъэхэр фэмыхьунхэм пае нахьыпэм псэуалгъэр консер-вацие ашIын фаеу зэрэщытыр шъуикъулыкъу зэриуплэкIу-щтыгъэр. Джьыри ащ тета?

— А упчIэм джэуап кьесты-жыным кьыпкIэ кьэлэгъэпсы-нымкIэ Кодексым ехьылIагъэу гушIэу заулэ кьэсIон фаеу хьушIт. ХэгъэунэфыкIыгъэн фае лъэпсэ икьу имыIэу Урысые Фе-дерацием кьэлэгъэпсынымкIэ и Кодекс зэраштэгъагъэр. Ар нафэ кьэзышIыгъэрэм ащыщ илгъэ кьэс ащ гъэтэрэзыжьыгъэнхэр зэрэфа-шIыгъэр. ЫпшъэкIэ шапхьэу кьышчыпIуагъэр аукуагъэу кыхьэбгъэщыгъэкIи пшъэдэ-кIыжэ зыхьын фаеу шытхэр бгъэпшынэн плэкIыгъэу мы Ко-дексым ыгъэнафэщтыгъэп. Ар дэгъэзыжьыгъэным пае гъэтэрэ-зыжьыгъэу агъэхьагъыгъэм ипро-ект тиепIыкIэхэр етIолэнхэм пае джырэблагъэ Къэралыгъо Думэм, адрэ субъектхэм афэдэу, тиеспуб-ликэ кыгъэхьыгъагъэти, тигуапэу зэрэдэгъаштэрэр альбидгъэлэсы-жыгъ. Шыпкьэ, ыпкIэ зэрэщы-тыгъэм фэдэу джы бюджет мылгъукIэ псэуалгъэр жьугъэу агъэсыхэ пIон плэкIышIтгъэ, фи-нанс кризисым ифэмэ-бжымы а Iофым кьытырэхэ. Арэу щытми, шапхьэхэр зыукуагъэрэм сыди-гъокIи пшъэдэкIыжэ ягъэхьын плэкIыгъэу щытын фае. Законом ар ымыгъэнафэ зыхьукIэ пшъэ-дэкIыжэ зыхьын фаер зымы шы-мышынэжы мэхьу, ипшъэрэлы-хэр Iэпэдэлэл ешIых. Ар тэрэзэп.

— Сыда тизэдэгъушIэгъу икIэухым кыхьэбгъэхьожьы шIоигъэр?

— Пчъагъэхэм кьафэзгъэзэжэ-зэ, кьасIомэ сшIоигъу тызыхэт илгъэсым пыкIыгъэ пIалъэм кьыкIоцI цыфхэм яписьмэ, ятхьаусыхэ ыкIи язаявление 311-мэ тазэрэхэплэгъэр, зэрэзэ-хтэфыгъэхэр. Тхьаусыхэм тахэп-лэ номерэу 59-ФЗ-р зытет Фе-деральнэ законэу «Урысые Феде-рацием игражданхэм яобраче-ниехэм зэрэхэплэрэ шIыкIэм ехьылIагъ» зыфиIорэм тегъэпсы-кIыгъэу Iофэу тызыхэплэрэм зишIоигъоныгъэ хэлъ пстэури кьедгъэблагъэхэзэ. Мысагъэ зы-телъхэм агъэцэкIэн фаеу афэдгъэ-нэфагъэхэр икьу фэдизу агъэ-цэкIэфэ Iофыр Адыгэ Республи-кэм и Госжилинспекция ренэу инэплэгъу регъэты. Джащ фэдэу хэзгъэунэфыкIмэ сшIоигъу тшIофшIэн зэрэзэхэщэгъэ шIыкIэм фэе пстэуми нэлъасэ зыфашIын зэралэжыщтыр Адыгэ Респуб-ликэм икьэралыгъо хэбзэ орган-хэм официальнэ сайтэу Интерне-тым шыряIэм тиорган фэгъэ-хьыгъэ нэклубгъоу щыгIлэм ихьэ-хэзэ. Ти Гъэорышлэплэ Адыгэ Республикэм и Прокуратурэ зэп-хыныгъэ пыгъэ дыриIэу Iоф ышIэзэ, тызэгъусэу цыфхэм ятхьаусыхэ-хэм яхьылIэгъэ уплэкIункIэр зэ-хэтэщэх. Джащ фэдэу Прокура-турэм игъоу кызырэтфильгъу-гъэм тегъэпсыкIыгъэу илгъэсым пыкIыгъэ пIалъэм кьыкIоцI уплэкIун 89-рэ зэхэтшагъ. Хэб-зэукъоныгъэу кыхьэдгъэщыгъэ-хэм яхьылIэгъэ административнэ Iофхэр кызылгъагъэ.

— Тхьагъэгъэпсэу, Асыет, тиупчIэхэм джэуап кьызы-рптыжыгъэмкIэ.

СЭХЪУТЭ Нурбий.

Іәпәдәләл пшІы хъуштәп

Зәпахырә узәу «свиной грипп» зыфалорэр кызуузыгъуу дунаим шагъууныфгыгъэм ипчъагъэ зэрәхъорэм медицинэм иҫофышІэхэр егъэгумэкІых. Чъэпыогъум и 16-м ехъуләу пчъагъуу кыатыгъэхэм кызуурагъәлҫагъорэмкІэ, лабораториэм шашыгъэ анализхэм кыаушыхъатыгъуу а вирусым кыыхъыгъуу узыр иҫуу дунаим шагъууныфгыгъэр нэбгырэ мин 387-м кыехъугъ, ащ (узым) ыпкы кыкІыкІэ дунаим ехыжыгъэр — 4820-рз.

Европэр пштәмэ, а узыр нэбгырэ мин 59-м ехъумэ яҫуу лабораториэхэм ашашыгъэ анализхэм кыаушыхъатыгъ, нэбгырэ 208-р ащ илІыкІыгъ. Мы гриппым ыпкы кыкІыкІэ анахыбэ зышылагъуу ВОЗ-м (псауныгъэр кыушхъумэгъэнымкІэ Дунәе организациер) кытырэр Бразилиер — 899-рз, США-р — 666-рз, Аргентинер — 580-рз, Индиер — 389-рз, Мексикер — 248-рз, Австралиер — 185-рз, Таиланд — 165-рз, Перу — 153-рз. Европэм ит кыралыгъоухэм ащышәу Іофхэр нахъ зы-

щыдәйхәу кыхагъәшхәрэр Великобританиер, Испаниер ыкІи Франциер арых.

Урысые Федерациеми а вирусым щуухъагъәп. Чъэпыогъум и 16-м ехъуләу нэбгырэ 807-мэ «свиной грипп» зыфалорэм ивирус яҫуу лабораториәуплӕкІунхэм кыаушыхъатыгъ. Сымаджәу агъууныфгыгъэхэм янахыбэр (нэбгырэ 562-р) ІәкІыб кыралыгъо зәфәшхъафхэм бәмышІәу кыарыкІыжыгъәх. Анахәу узыр «кызыдырахыгъэр» Великобританиер, Болгарииер, Тыркуер ыкІи Испаниер арых. ТхъэмкІэ шыкур, Урысыем щыпсәухэрэм ащышә а узым илІыкІыгъәп.

Тикъэралыгъо и субъект 58-м узыр кыашәузыгъуу агъууныфгыгъ. Анахыбәу зышысымәджагъэхэр Москва, Московскә, Мурманскә, Кировскә, Сахалинскә, Свердловскә хәкухэр, Забайкальскә ыкІи Пермскә крайхэр арых.

Роспотребнадзорым игъәҫорышлаләу Урысыем ичІәплә зәфәшхъафхэм ащышәхэм аспециалистхэм тхъамафә кыэс кыалыгътә

«свиной грипп» зыфалорэр е нәмыкІ грипп (ОРВИ) кызуузыгъуу ярегион исыр. ИкІыгъэ тхъамафәм кыкІоцІ гриппыр кызуутәкІыгъэхэм япчъагъэ «эпидемический порог» зыфалорэм зыщышІоҫыгъуу агъууныфгыгъэр Урысыем икыәли 8-рз (Барнаул, Санкт-Петербург, Южно-Сахалинск, Якутск, Хабаровск, Абакан, Чита, Калининград) ыкІи Сахалинскә хәкур.

КІәләдҫаҫоу зәпахырә узыр (ОРВИ-р) кызуутәкІыгъэхэм япчъагъэ зэрәбәм кыыхъыкІә, Урысые Федерацием и субъектхэм ащышхэм классхэр ыкІи еджәплә псаухэр ащызәфашыхәу хъугъә. Мы мафәхэм Урысыем ишәолгыр шырекҫоҫы гриппым пәуҫужыгъэным епхыгъэ имунизациер. Адыгэ Республикәми мы Іофтхъабзәр щәкІо, а узыр нахъ шІәхәу кыанәсыным ищынагъо зышхъарыт цыф купхэм, «группа риска» зыфалохэрэм Іәзәгъу уцхэр мы мафәхэм ахалхәх. Тигъзәт кызуэрәхитыгъагъуу, «свиной гриппым» ыкІи охтә гъәнәфагъэм зыкызыләтыр гриппым (бжыхъә-кІымәфә ләхъаным) апәуҫужыгъэным медицинә учреждениехэр фәхъазырынхэм фәгъәхыгъә семинар-зәлүкІә бәмышІәу щызәхәшәгъагъ Роспотребнадзорым Адыгэ РеспубликәмкІә и Гъәҫорышлалә. Мы кыулыкыумрә псауныгъэр кыушхъумэгъэнымкІә

Министерствәмрә аспециалистхэм а семинарым кырагъәбләгъәгъә инфекционистхэм, терапевтхэм аналә тырарагъәдзәгъ зәпахырә узхэм «язехъаҫоу» хъухэрэр, нахыбәрәмкІә, кІәләцІыкІухэр арәу зәрәштыр кыдалыгътән зәрәфаем. Ащ ыпкы кыкІыкІә, гъәсәныгъәм иучреждениехэм ачІәсхэм ыкІи Іоф ащызышІәхэрәм япсауныгъэ изытет мафә кыэс ауплӕкІун фәсу арыагъ. Анахәу аналә зытырагъәтынәу шытхэр ІәкІыб кыралхэм кыарыкІыжыгъәхэр ары.

Джаш фәдәу, медицинә ІофышІәхэм арыагъә амал зәриҫкІә урокхэм ащышхэр шагухэм нахыбәрә ащырегъәҫоҫыгъәнхэм лыплӕнхәу. Роспотребнадзорым испециалистхэм кызуэрәхәгъәшыгъәмкІә, классым исым ипроцент 30-м ехъу сымаджә хъугъәмә, ащ егъәджәныр шызәпыгъәугъән ыкІи мы кыулыкыур Іофым шыгъәгъәзәгъән фәе. Арәуштәу класситүм е нахыбәм арысхэм япроцент 30-м ехъу сымаджә хъугъәмә, еджапІәр мәфиблым нахъ мымакІәу зәфәшыгъән фәе. «Ау еджапІәр зәфәшләу ыуж уекІыжыкІә хъуштәп, — кыхагъәшы эпидемиологхэм, — кІәләцІыкІухэр нахъ макІәрә зәлүкІәнхә зәрәфаер агурыжыгъәлүагъуу шымыт зыхъукІә, Іофым шІуагъә зыпари кыыхыштәп».

Профилактикә Іофтхъабзәу

еджапІәхэм ащызәрахъан фәехэм ащышхы ахэр зәрысхә кабинетхэм нахыбәрә жыы кыабзәр аргәхъаныр, нахыбәрә атхъаҫынахэр, кІәләцІыкІухэр пкыгъәо горәхәмкІә зәхъоҫынахэр амал зәриҫкІә нахъ макІә шІыгъәныр, нахыбәрә аләхэр сабынкІә атхъаҫынахэр, пскәхә хъумә, платыкур аІупә Іуалъхъаныр зышамыгъәгъушәныр. Зәпахырә узыр, гриппыр кыәутәкІыгъуу егуцәфәрә цыфым итемпературә зехыжыкырәм ыуж еҫлани сыхъат 24-м кыкІоцІ унәм исын зәрәашыгъәмә, партәу ахэр зыдәсхәртәкІу нахъ зәпчәжыә ашІынхә фәе, амал зәриҫкІә нахъ куп цыкІухәу зәтеуутхәу, нахъ зәхәпшышхәхәм шІуагъә кытышт.

ШәунаІә тешәудз: эпидемиологхэм кызуэрәхәгъәшхәмкІә, «свиной грипп» зыфалорәмрә илъэс кыэс охтә гъәнәфагъәм кыәжәрә гриппымрә ор-орәу зәтепфынхә плӕкІыштәп, нәшәнәу яІәхэр зәфәдәхәшә. Ар зыгъууныфгыштыр врачыр ары. Ау гриппыр, сыд фәдәми, кыәутәкІыгъуу, ащ инәшәнхәм «зыкыагъәлӕгъуагъуу» шытмә, унәм уисәу медицинә ІофышІәхэм макъә ябгъәлун фәе, нәмыкІхәми узыр ямытыным фәшІ. Профилактикә ІофшІәным тыдәкІи мәхъанә шыратын, хәти зыфәсакыжыын зәрәфаер медицинәм иІофышІәхэм джыри зә шәугу кыагъәкІыжы.

ЖАКІӘМЫКЪО Аминт.

Сигъунәгъухәм сидунай сфагъәкІәракІә

ЩыІәныгъәм узәмыжәгъәхә Іофхәм уащырихышләу кыыхъыкІы. Сәри шІәгъәхәп адыгә чыгур пәсәуплә сфәхъунәу, гъууныгъу дәгъухәр ащ шызгъотынхәу.

Ілбәс 40-м кыехъужыгъ ар зыхъугъәм. Сиунагъо исхәри скІыгъоу сишхъәгъусә иахылыхәр зыщыпсәурә кыаләм хъаҫаҫоу тыкызыкІоу ащ тыкыәнәжыштыми шІәгъәхәп. Мыекыуапә ләшәу тыгу рихыгъагъ. Тхъәм ләшәу тыфәраз хъаҫаҫәмкІә цыфышІу дәдәхәу шыт адыгәхәм тадәпсәунәу зәришыгъәмкІә. Гъогуонә кыин дәдә кызыкІугъә адыгәхәм республикә кыазыратыгъэр илбәс 18 хъугъә. Ар мәфәкІ ләапІәу адыгәхәми зәкІә тигупсә хъугъә республикәм шыпсәухәрәми хагъәуныфкыгъ. Тәри тигуапәу мәфәкІым тыхәлзжәгъ.

Гъәзәтхәм, журналхәм загъорә кыатхәу кыыхъыкІы Кавказым шымыгупсәфәу. Ары, гухәкІ нахъ мышІәми, тиобществә джыри ушарехышлә мамырәу цыфхәр пәсәунхәр зыгу римыхырә кІоҫлә бзаджәхәм. Ау Адыгеим шыгупсәф, шымамыр. Лбәпкы пчъагъәмә кыахәкІыгъәхәр адыгә чыгужыым шызәдәпсәух, шызәгурәлөх, шызәдәлажәх, хәти ипсәуплә нахъ кІәракІә, нахъ бай зәрәхъуштым пыл.

КыәсІуагъәм шыхъатышІу фәхъу тигурыс унагъомрә тигъууныгъу адыгә унагъомрә зәкыош зәфыштыкІәхәр яІәхәу, лыгътәныгъә зәфашІәу зәрәпсәухәрә.

Кыәләжыәу ЦКЗ-м иурамәу я 2-рз Кирпичнәм тет унәм тычІәс, ЦыкІухәм яунагъо ләшәу тыпәблагъә хъугъә. ЦыкІу Мурат Асләанбый ыкыомрә ишхъәгъусәу Бәла Пашә ыпхъумрә ЦКЗ-м шыләжыагъәх, Мурат — инженерәу, Бәлә кІәләцІыкІу Іыгышләм икІәләпІоу, ыужыкІә методистәу. Сә сІәр Раиса Григорьевна, я 3-рз гурыт еджапІәм ибиблиотека сырипәшәгъ, сишхъәгъусәу Леонид Васильевич Бочкаревым ЦКЗ-м электрикәу Іоф шишІагъ, ар Хәгъәгу зәошхом хәтыгъ, илбәситф хъугъә идунай зыхъоҫыгъә. ТикІәлә закыо (отставкәм шылә подполковник) Москва щәпсәу, щәлажә.

ЦыкІу Муратрә Бәләрә сабынтІу зәдәпІугъ, япшәашәу Заремәрә якІәләу Юрәрә унагъохәр яІәх, цыфышІух, еджагъәх, гъәсагъәх. Тисабыйхәр ләшәу зәпәблагъәхәу кыәтәджыгъәх, унагъохәм тыхъари, тигушІуагъуи зәдәтәгошых, гумәкІыгъо кыызфыкыоҫырәми шы-шыпхәухәм афәдәу такыоуо.

Сә ләшәу ЦыкІухәм сафәраз. ГумәкІыгъо кыысфыкыоҫыгъәмә апәу кыыслыхъәхәрә, сигукыао кыыздзыгошыхәрә Мурат иунагъо исхәр ары. Сымаджә сыхъугъәми Іәпылгъу кыысфәхәх. Сә сизакыоу сыкыәнагъ, арыш, сигъууныгъу цыфышІу дәдәхәм ләшәу аналә кыыстет, ЦыкІу Юрәрә Заремәрә джаш фәдәу кыысләхәх, сызфәныкыо шыләмә кыысфәгъәсы. Кыымафәм пае хәтәрыкІхәр гъәшІоҫыгъәнымкІи сигъууныгъу ләапІәхәм

яшІоҫгәшхо кыысагъәкІы. Муратрә Бәләрә яахылыхәу кыуаджәм шыпсәухәрә кыазыфәҫоҫкІә, кыыскІәмыупчІәхәу, сызәрамыгъәлӕгъоу кыоҫыштыхәп.

Сә Тхъәм ләшәу сыфәраз адыгә чыгур пәсәуплә зәрысфышыгъәмкІә, ЦыкІу Муратрә Бәләрә гъууныгъушІухәу кыызрәсцитыгъәмкІә. Тхъәм гъәшІә кыыхә, насыпышхо кыаритынәу, ясабыйхәм адәтхәжыхәу шыләнхәу сафәлҫаҫо. Псапәу аләжыырә фәдә минкІә афигъәбәгъонәу Тхъәм селәлү.

Тиунә кыыддычІәсхәм агъәшІагъо урыс, адыгә унагъохәр ныбдәжәу хъа-

ләлныгъәм ихабзәхәм атәтәу тызәрәпсәурә, кыытәхъуапсәх.

Сипсымә кыыхәшгъуутмә ләшәу сигонәшт.

Сәлам кыышхъоҫыхыжыырә Р.Г. БОЧКАРЕВА.

ІофшІәным иветеран, РСФСР-м нарднә гъәсәныгъәмкІә иотличник. кы. Мыекыуапә.

Сурәтым итхәр: джабгъумкІә кыыщәбгъәжәныш, шысхәр: **ЦыкІу Бәл, Раиса Григорьевна, Муратрә Бәләрә япхъурәлфәу Самир, Раиса Васильевна ыкыоу Борис; шытхәр: ЦыкІу Мурат, ыпхъоу Зарем, Мурат ипхъурәлфәхәу Заур, Рузан, Бәлә инысәу Виктория, Борис ишхъәгъусәу Мария.**

Хьугьэр къэзылотэрэ

Дышэпс егъэшогъэ хьарыф хьырахъишъэхэр зытет тхылхэр дэлхэу пхъонтэ плэмыер ылыгъэу Дунэе Адыгэ Хасэм ия VIII-рэ Зэфэсэу тикъэлэ шъхалэ шыкылагъэм къеклолагъэхэм адыгэл гохь лъагъэу Иорданием къиклыгъэр къызахэхьэм ар Бэцэжъ (Мамсыр) Мухьамэд-Хьярми тшлагъэп. Игъусэгъэ лъэу нэлуасэ тыфэзышыгъэм къытилагъэ: «Мыр адыгэ лъэпкъым фэгъэхыгъэ энциклопедииер зытхыгъэр ары».

А къэбарым ыцпыгъэ кыднэ-сыгъэу шытыгъэ ыкIи тигопэгъэ, джы ащ фэдэ ЮфышIэгъэшхор Мухьамэд-Хьяр ыпшъэ зэрригъэфагъэр къедгъэлотэнэу амал тилагъ.

— Тятэжъ пIашъэхэр хьати-къоягъэхэу къаложьыштыгъ, — кыригъэжъагъ къэбарыр илIа-къо кырыкылагъэмкIэ. — Сятэ псауныгъэ пытэ илагъ, илэси 109-рэ ыгъэшIагъэу идунай ыхъо-жыгъ. Сэ илэс 50 хьугъэу кIэлэ-гъуалэхэр университетым щесгъаджэх, сыпрофессор.

Мухьамэд-Хьяр икIэлэгъум кышсегъэжъагъэу спортыр шIу елэгъэу, ныбжьыкIэхэр ащ пышгъээнхэм охътаби, къарыуби тыригъэкIодагъ. Ар къалэу Амман дэт университетым спор-тымкIэ ифакультет илэсыбэрэ ипэцагъ, Иорданием учугъуишэ спортырэ туризмэркIэ, нэужым ныбжьыкIэ ЮфхэмкIэ министрэу шагъэнэфагъ.

Зыщыц лъэпкъым итарихъ зэригъэшIэныр Мухьамэд-Хьяр сыдигъуи икIэсагъ, илэс 20-м ехьурэ адыгэхэм къарыкылагъэм фэгъэхыгъэ къэбархэмрэ Юры-гуатэхэмрэ кыугъоигъэх, ау тхэ-нэу уахътэ илагъэп.

— 2004-рэ илэсым кышсегъэжъагъэу мафэ къэс сытхагъ, сыхьати 8 — 10 сыкъэмытэджэу хьущтыгъ, сигухэлIи кыздэхъугъ. Энциклопедииер къалэу Амман арапыбзэкIэ кышсидэ-кыгъ. ТапэкIэ ар адыгабзэкIэ, урысыбзэкIэ, тыркубзэкIэ, нэмыкыбзэхэмкIэ зэрадзэкIынуу сэгугъэ. Джашыгъум тыдэкIэ шьIэ тильэпкъэгъухэр ащ еджэн-хэ альэкIыштыгъ, — къытилагъэ ав-торым. — Сэ Адыгэ Республи-кэм сыкъэкIоным ыпэу Къэбэр-

тэе-Бэлъкъарым сышчылагъ, энци-клопедииер урысыбзэкIэ зэрадзэ-кIыжынышъ къыдагъэкIынуу сыкъагъэгугъагъ. Мыши амал зигъэхэм, пашэхэм сачыдэгущы-лэнуу симурад, къэралыгъо бзи-тIум языкIэ къыдагъэкIынуу аломэ сигопэшт.

Мухьамэд-Хьяр илIофшIэгъэ ин томий хъоу кытырадзагъ. Къэ-бар зэфэшъхьафхэу, архивхэм ачIэлэ документхэу, нэмыкI тхы-гъэхэу 4500-рэ фэдиз ащ ыгъэ-федагъ. Урысыем иархив иза-къоу тхылъ 1500-м нэсэу адэтхэр кызылэклигъэхьагъ. Бзэ зэфэ-шъхьафитфыкIэ тхыгъэ статья-хэр зэраригъэдзэкIыгъэх. Тыр-куем иархив охътабэ шигъэ-кылагъ, цыфхэм залуигъэкIагъ, адэгущылагъ, адыгэ лъэпкъым фэгъэхыгъэу ыгъотыгъэр зэкIэ ышыпыгъ.

Энциклопедииер итиражкIэ 5000 хъоу кыдэкIыгъ, нэкIубгъо 5200-рэ мэхъу. Томи 8-мэ адэт тхыгъэхэр ятемэхэмкIэ зэтефы-гъэх, ахэр кырыбгъотынуу уз-гъэгъозэрэ тхылъи энциклопе-диейм игъус. Тхылхэм къалотэрэ къэбархэм зытхыгъэхэм нэлуасэ тафишыгъ:

— Апэрэ тхылъыр адыгэм ыльапсэ фэгъэхыгъ. Илэс мини 10-кIэ сызэкIэлэбжыи непэ кыз-нэсыгъэм лъэпкъым кырыкыла-гъэм сыкъытегущылагъ. ЯтIонэ-рэ тхылъыр адыгэхэм якульту-рэ, ялэшлагъэ, ялорыуатэ, адыгэ шхынхэм анэсыжъэу афэгъэ-хыгъ. Ящэнэрэм заоу илэс 700-м кыыкIоцI адыгэхэр зыхэ-лэжъагъэхэм, хэкум кыхьагъэ-хэм, къытэзэуагъэхэм якъэ-бархэр кышсегъагъэх. ЯплIэнэрэ томым адыгэу дунаим икъэ-ралыгъо 45-мэ ащыпсэхэрэм

ТХЫЛЪ

абзэ, яхабзэ, япсэукIэ зыфэдэхэр уегъашIэ. Анахъэу Сирием ис тильэпкъэгъухэмрэ ахэм цыф цIэрылоу къахэкIыгъэхэмрэ ягу-гъу кышсэсэшIы. Ятфэнэрэ тхы-лъыр Иорданием илэси 130-рэ хъугъэу шыпсэурэ адыгэхэм афэгъэхыгъ. Иордан къэралы-гъор учунымкIэ тильэпкъ кы-хэкIыгъэ цыфхэм ащ шIуагъэу кыфахыгъэр къырелотыкIы. Яхэнэрэ, яблэнэрэ тхылхэм гъэ-хъэгъэ инхэр зышIыхы, дунэе та-рихъым, дунэе цивилизацияем зыцIэ хэхъэгъэ адыгэ цыф-хэм якъэбархэр арытых. Адыгэр (черкесыр) зэрэдунаеу зэлызы-гъэшIэгъэ адыгагъэр, IэпIэсэ-ныгъэу ахэлъыгъэр, зэрэцIыф дэ-хагъэхэр къауатэх. Яенэрэ тхы-лъыр Мысырымрэ Сириемрэ пэ-щэныгъэр ащызылыгъыгъэ мам-люкхэм афэгъэхыгъ.

— Мухьамэд-Хьяр, угукIи, уиакъылкIи адыгэ лъэпкъым кырыкIогъэ псэурэ зэбгъэзэф-гъэ. Ащ адыгэхэр тапэкIэ зэгор-рэм зы хужьынхэу, зэрэгъоты-жынынхэу гупшысэ уигъэшIыгъэ-ба? — тIуи авторым теупчIыгъ.

— Зэгорэм зы тыхужьыштыгъ, — къытилагъэ ащ. — Адыгэхэр анахъ лъэпкъыжъэу мы чIышъ-хашъом шыпсэхэрэм ащышых. Цыф лъэшых, цыф Iушых. «Зы тыхужьыштыгъ» сэ тыдэ шьIэ адыгэхэми къагъэзэжынышъ, зы къэралыгъо тыхъунэу арэп кыз-гъэкIырэр. ЗэкIэ лъэпкъым ты-зэкъоуцоу политикэмрэ эконо-микэмрэ альэныкъокIэ тызэдэ-лажъэмэ сэгугъэ сэ мамырны-гъэрэ шъхьафитныгъэрэ тилэ-хэу, зымы тышчымыгъэу, зымы ычIэгъэ тычIэмытыжъэу, зы ты-хужьыгъэу тыпсэунэу.

— Тхьэм тигухэлъышIухэр къыддэгъэхьах. Юфышхоу пшIа-гъэмкIэ тхьауегъэпсэу кыыосIо. Адыгэ лъэпкъым ущызымы-гъэгъушшэшт тхыгъэр уинэпэ-плъэу егъашIэм шылэшт.

ШЪАУКЪО Аслъангуащ.

Сурэтым итхэр: джабгъумкIэ укыикIызэ — **Едыдж Баты-рай, Нэджат Хьатам, Бэцэжъ Мухьамэд-Хьяр, Мэмдыхъу Къумыкъу, Биданэкъо Ни-хьад.**

ЩыIэныгъэм кыыхыгъэ сурэтхэр

«А КЪАКИОРЭР МЕДАЛЬ БГЪЭГУ»

Бжыхъэпэ мэфэ окъ-жыкыхэм зэщым зыты-раIэтыкIэу, зэсэжыгъэхэу зэгъунэгъу лIыжьи-тIур — Щэбанэрэ Ибрахимэрэ бэрэ къэлэпчъэу тетIысхьаплэм шызэгосых. Модыр ало, мыдыр ало, гукъэкIыжхэм зараты — заор, колхоз шы-лакIэр — бэба апэкIэкIыгъэр, кыырыкIо-ры-кIожьхэрэм яплых. Ау гъэшIэгъоныр, пчэдыжъ щегъэжъагъэу, зэкIэ чэухьагъэм дагъэтIысхьа-гъэм фэдэу, зы цыфыпсэ къэлъагъорэп, хэт ышIэра, тхьаумэфэ маф, Адыгэкъалэ дэсхэри къэлэшхом шыпсэхэрэм зафагъадэу мэчыен-хэкли мэхуба! Ау адыгэхэба, агу къафидэна?!

АшIошIырэр зэраложъэу шысхэзэ, Щэбанэ чыжъэкIэ зыгорэ кызырэкIорэр ынэ къыпэ-шIофагъ:

— Шыкур, псэ зыпыт горэ къэлэгъуагъэ-мэ! — ылауагъ.

— Хэт пIуагъа къакиорэр? — ытхьакиумэ зэ-рэжъажъэр къапшIэу Ибрахимэ къыпигъо-дзыжыгъ.

Ащ нэс шIуцIэгъакиорэ нахъ зэхэугуфыкIы-гъашъо къэхъугъ, къэблэгъагъ. Джы нахъ теу-бытагъэ хэлъэу Щэбанэ кыиуагъ:

— Сымыгуащэмэ бзылфыгъ ар, ау ыбгъэ медальхэмкIэ пкIагъэ, плэгъурэба, тыгъэм зэкIэ пэцIэутэхьыжы. Сенэгуе, зэратыпхэм ара-мытыгъэгъэ шIухьафтын хъушэр мы къакиорэм инасып кыыхыгъэкIэ, — ылуи, имышэными кIэщыхыкIыгъ.

Нэрэ-Иэрэм азыфагу зыфалорэ бзылфыгъэр къэсыгъ, къакиорыхыи гушIоу къакиорэуцIагъ. Ежъ Щэбанэ дэдэм ыпхъоу къалэм дэсыр арэу кычIэкIыгъ лIыжьи-тIум апашъхъэ итыр.

— Ора сэлэ, Сусан, мыщ фэдицуу тызпэлIа-гъэу къэтымышIэжыгъэр, бай ухъушт, укъэ-кылагъа, сипшъашъ, уянэ-уятэмэ аджэ лъэгъун-лъэгъу, ухъупхъ, — ылэзэ Ибрахимэ къэтэджи-жыи, иунэкIэ кIожьыгъэ.

Щэбанэрэ пхъумрэ ячагу дээрэщэжыгъэх.

— Сыд фэдэ кофтэ ямышъогуа бгъэхэлъ-хъэ мыухыжыыр тепшIэпшIыкIэу пщыгъыр, ветеран гор утшIошIыгъ, — ылуи тыр квеги-игъ. Медаль бгъэгоу агъэшIагъо икыугъэр Су-санэу кызырчыкIыгъэр Щэбанэ ыушъэфыгъ.

Ащ кышсегъэжъагъэу, ежъ пшъашъэми егъэ-лыгъэ хьашI-къошIыгъэ шчыгъын шъуашэм нахъ зычидзые хъугъэ, мыскъэрэ орэдым шы-цынагъ.

«ЗЭНКIАБЗЭУ КЪАШУИ УГУ ПСЭФЫ-ЖЫГЪЭБА?!»

Зэдэлэжъ гупсэфхэу цыфхэр псэхэхэзэ ошIэ-дэмышIэу Хэгъэгу зэошхом ямамыр шылакIэ кызытэыричыгъ.

Сыдэу пшIына! Тхьэм ылауагъэу, ышIагъэм пылухъэ гори ищыкIэгъэжъэпты, защылагъ, кыинэу къатырилъхьагъэр мыухыжыми езэгъыгъэх. Хъулыфыгъэ зыцIэ гори къуаджи, чыли къадэ-нэжыгъагъэп, бзылфыгъэ хъушэр зэутэкIы-жъэу тыди шызэблэкIыштыгъ.

Мафэ горэм Улэукъомэ янысэ жьы кыиу-мыкIыжъэу унэм кыпкIэжыи, зэрэштагъэр ынэу къикIотыгъэхэмкIэ къапшIэу, гуIэзэ кызылуип-хъотыгъ:

— А, гуащэ, гуащэ, дзэ гушэр (нэмыщхэр ары зыфIорэр) къэсыгъ.

Гуащэр мэшIуачэу къэплъыгъ, къэтIэпIыгъ:

— Дзэгуащ Iори ежъэжыба! ЗэнкIабзэу къапIуи сцIэ угу псэфыжыгъэба! — зыфыри-цыгъ.

Ау пыир чылэм кызырэкIугъэм зыгу рихыгъэ нысэм игуащэ Дзэгуащ ыцIагъ-ымышIагъэми а чыпIэм кышIэжыгъэп.

Лъэпкъ шэн-хабзэхэр ащыгъум джыри пы-тагъэх.

МАМЫРЫКЪО Нурыет.

АДЫГЕИМ ЩЫЩ НАРКОМ

(Къызыкълъыкlorэр
чъэпыогъум и 15-м
къыдэкълъгъэ номерым ит).

И. К. Сединыр зипэщэ Наркоматым чыдэгъэ продуктхэу къахыжхэрэм япчъагъи ядэгъугъи ахэгъэхъогъэным фэгъэхыгъэ амал зэфэшъхъафыбэ зэрихъэщтыгъ. Мары ахэм ащыщэу зы щысэ.

1943-рэ илъэсым тидзэхэм гъэмэфэ наступлениеу ашлыщтым зыфагъэхъабыр зэхъум И. В. Сталиным Кремлэм щызэхихъэгъгъэ зэлукэм ригъэблэгъэгъагъэх авиационнэ промышленностым и Наркомэу А. И. Шахуриныр, авиаконструктор шъхъалэхэр ыкIи И. К. Сединыр. Зэлъашлэрэ авиаконструкторэу А. С. Яковлевым къызэриложыщтыгъэмкIэ, авиационнэ двигателъхэм акулъагъэ хэгъэхъогъэным ыкIи ащ фэшI авиационнэ бензиныр нахышIу шлыгъэным И. В. Сталиным тыригъэгугъылагъэх. Ащ И. К. Сединым пшъэрылъ къыфишIыгъ октан пчъагъэу Б-74-р зилэ бензиным ычIыпIэ октан пчъагъэу Б-78-р зилэм фэдэу къыдагъэкIырэм хэпшIыкIэу хагъэхъонэу. Апшъэрэ Главнокомандующым къыфишIыгъэ пшъэрылбыр ыгъэцакIэзэ И. К. Сединым Курскэ заом иегъэжэгъу ехъулэу ащ фэдэ бензиныр бэу къыдэгъэкIыгъэныр зэхихъагъ.

Чыдагъэм икычIэщын ыкIи ащ продукциие хэшыкIыгъэным афэгъэзагъэхэм ащыщыбэмэ заом илъэхъан зэмыблэгъэу Iоф зэралэгъэм фэшI орденхэмрэ медальхэмрэ афагъэшъошагъэх. Ахэм ащыщыгъ И. К. Седини. 1942-рэ илъэсым мээам и 6-м ащ ЛэжъэкIо Быракъ Плбыжбым иорден къыфагъэшъошагъ, 1944-рэ илъэсым щылэ мазэм и 24-м Социалистическэ IофшIакIэм и Лыхъужъ щытхъуцIэ къыфаусыгъ. СССР-м и Апшъэрэ Совет и Президиум и Указ къызэрэщиIощтыгъэмкIэ, «чыдагъэу къычIащырэм хэгъэхъогъэным, ащ продукцияе зэфэшъхъафхэр хэшыкIыгъэныр, чыдагъэ зычIэлъ чIыпIакIэхэр къэгъогъэныр ыкIи чыдагъэр къызычIащыщт скважинэхэр убырыугъэныр афэгъэхъыгъэ IофшIэнхэм гъэхъэгъэ ин дэдэу ащишIыгъэхэм афэшI» ащытхъуцIэр къыфагъэшъошагъ.

Наградэ инэу къыратыгъэм джыри иIофшIэн нахь ыгъэлъэшыну И. К. Сединым пшъэрылъ къызэрэфишIырэр дэгъоу къыгурыIощтыгъ. 1944-рэ илъэсым къыщегъэжъагъэу хэгъэгум чыдагъэу къыщычIащырэм хахъоу ригъэжъагъ. Ау хэти емыжэгъэу 1944-рэ илъэсым шэкIогъум и 30-м, къызхэкIыгъэри амышIэу, ар

иIэнатIэ IуагъэкIыгъ ыкIи ВКП(б)-м и ЦК ирезерв хагъэкIыгъ. КъырыкIощтыр зыфэдэр ымышIэу заор аухыфэ ар хэтыгъ, 1945-рэ илъэсым жъоныгъуакIэм и 23-м СССР-м ишэкIышI промышленность и Народнэ комиссарэу агъэнэфагъ, наркоматхэр министерствэ зашIыжхэм 1946-рэ илъэсым гъэтхэпэм и 19-м И. К. Сединыр министр хъугъэ.

— Наркоматым И. К. Сединым пэщэныгъэ дызэрихъэу зырегъажъэм аппаратым зэхъокIыныгъэшIухэр фэхъугъагъэх, — къыIотэжыщтыгъ ащ игуадзэу В. Спорышевым. — Дисциплинэр нахь щыпытэгъагъ, зэкIэми яIофшIэн бэкIэ нахышIоу зэхэцэ хъугъагъэ. Арэуштэу хъунымкIэ анахъэу зишIуагъэ къэкIогъагъэр пащэ къытфашIыгъэр цIыфышIоу зэрэщытыгъэр, IофшIэным фызэхихъэнхэм иамалыбэ зэрэлэкIэлъыгъэр, специалистхэм къалохэрэм ядэлун ыкIи зыфаер къахихын зэрильэкIыщтыгъэр, унэшъо гъэшIэгъонхэу шIуагъэ къызкIакIохэрэр ышIынхэм зэрэфэкъулаигъэр ары.

Производствэр къырымыгъэлыхъу, шэкIышI промышленностьыр икIорыкIэу гъэпсыжыгъэным И. К. Сединыр ишыпккъэу ыуж ихъагъ. Заом зэщигъэкъогъэ шэкIышI предприятиехэр псынклэу зыпкIагъэуцожыщтыгъэх, фабрикэхэр ыкIи комбинатхэр кIэу ашIыщтыгъэх. Автоматическэ станокхэм ыкIи производительность ин зилэ зэрыхъэхэрэ машинэхэм якъэшIын дэгъоу зэхихъагъэ. А уахътэр ары искусственнэ волоконм икъэшIынкIэ отраслыкIэм хэхъоныгъэ ышIэу зыригъэжъэгъагъэр.

Коллектив пэрытхэм яопыт зэфэхъысыжыгъэным ыкIи ар ылъапсэу шэкIышI предприятиехэм IофшIэным ипроизводительность зыкыщыгъэлэгъэным афэшI Наркоматым И. К. Сединым проектышI организацие щызэхихъэгъагъ, ащ хигъэхъэгъагъэх анахь конструкторскэ кIочIэ дэгъухэр ыкIи шэкIышI производствэм хэшыкIышхо фызилэхэр, научнэ-ушэтэкIо учреждениехэм ямэхъани зыкыригъэлэгъагъ.

И. К. Сединым ыналэ лъэшэу тыригъэтыщтыгъ Ивановскэ хэкум шэкIышI промышленностым хэхъоныгъэ щегъэшIыгъэным, ащ ишIуагъэкIэ шэкIышI промышленностым хэгъэгумкIэ игупчэ ар хъугъагъэ.

Шуйскэ-Тезинскэ фабрикуэ ежъ ышъхъэкIэ 1938-рэ илъэсым Татьяна Молосновар директор зыфишIыгъагъэм 1945-рэ илъэсым иплан ипалэгъэм къыпэу мээи 10-кIэ зэригъэцэ-

кIагъэм фэгъэхъыгъэ къэбарыр къызылгъэлэсым коллективым шIуфэс телеграммэ И. К. Сединым фаригъэхъыгъ ыкIи фабрикуэ ианыхь IофышIэ дэгъухэр хагъэунэфыкIынхэм фэшI сомэ мин 30 арагигъэтыгъ.

И. К. Сединыр Ивановскэ хэкоу 1938-рэ илъэсым къыщегъэжъагъэу дэгъоу зыщалэгъыгъэм лъытэныгъэ ин къыщыфашIыщтыгъ. Ары къызхэкIыгъэр 1946-рэ илъэсым имэээе мазэ СССР-м и Апшъэрэ Совет ихэдзынхэр зыщэлэхэм хэкум ишэкIышI предприятие инхэм ащ ыцIэ къащыралоныр ыкIи хэгъэгум иапшъэрэ законихъухъэ орган зэкIэми зэдырагъаштэу депутатэу хадзыныр.

1948-рэ илъэсым тыгъэгъазэм и 28-м министерствэ заулэ нахь ин зэралыхэрэм къызхэкIэу шэкIышI промышленностьыр СССР-м ипромышленность псынклэ и Министерствэу А. Н. Косыгиныр зипэцагъэм хагъэхъажыгъагъ. И. К. Сединыр А. Н. Косыгиным игуадзэу агъэнэфэгъагъ. Ащ мэзибгъу тешIагъэу хэти зэмыжэгъэхэ хъугъэ-шIагъэ къэхъугъ. И. К. Сединыр иIэнатIэ тыраши, СССР-м и Апшъэрэ суд иIоф ыIуи, зыщыпсэурэ чIыпIэм мэзихым къыкIочI IофшIэн зэфэшъхъафхэр щызэшIуихынхэу, лэжъапкIэу къыгъахъэрэм ипроцент 25-рэ хаубытыкIэ ашIынэу къытырилхъагъ. Ащ судым мысагъэу къыфильэгъугъагъэр «IэнатIэу зыIутыр егъэлыагъэу ышъхъэ фэшI ыгъэфедэгъэу» ары. Джащ фэдэу И. К. Сединыр агъэмысагъ гражданхэм зыщалукIэхэрэ уахътэм зылъэкъо лъэныкъо пымытыжъ рецидивистэу Советскэ Союзым Iогъогъо и Лыхъужъэу зыкъэзгъэлъагъощтыгъэм ыIорэр ышIошъ хъуи, сомэ мин IэпыIэгъоу ратынэу унашъо зэришIыгъагъэм фэшI. КъызэраIожырэмкIэ, А. Н. Косыгинми ар къыгъэнэжбын ылъэкIыгъагъэп.

1949-рэ илъэсым чъэпыогъу мазэм къыщегъэжъагъэу И. К. Сединыр СССР-м ихимическэ промышленность и Министерствэ епхыгъэ Карачаровскэ заводэу пластмассхэр къэзышIхэу Москва дэтым директор фашIыгъагъ. 1950-рэ илъэсым ишэкIогъу мазэ къыщегъэжъагъэу Дорогомилловскэ химическэ заводэу М. В. Фрунзэм ыцIэкIэ щытэу Москва дэтым идиректорэу Iоф ышIагъ. 1959-рэ илъэсым имэлъыгъэгъу мазэ СССР-м шIэныгъэхэмкIэ и Академие чыдэгъэ-химическэ синтезымкIэ и Институтэу химик ин дэдэу, СССР-м шIэныгъэхэмкIэ и Академие ивице-президентэу А. В. Топчиевыр пащэ зы-

фашIыгъэм И. К. Сединым илъэситфым къыкIочI институтым идиректор игуадзэу Iоф щышIагъ. 1961-рэ илъэсым техническэ шIэныгъэхэмкIэ ар кандидат хъугъэ. 1964-рэ илъэсым къыщегъэжъагъэу идунай ехъожыфэ СССР-м ихимическэ промышленность и Министерствэ инаучнэ-ушэтэкIо институтэу ыкIи опытно заводэу Москва пэмычыжъэ квалэу Хотьковэ дэтхэм пэщэныгъэ адызэрихъагъ.

И. К. Сединыр общественнэ щыIакIэм чанэу хэлажъэщтыгъ, КПСС-м и Загорскэ къэлэ комитет хэтыгъ ыкIи Загорскэ къэлэ советым идепутатыгъ. Ежъ зыфэгъэзэгъэ наукуэ хэхъоныгъэ егъэшIыгъэным иIахышIу зэрэхишIыхъагъэм фэшI 1966-рэ илъэсым ЛэжъэкIо Быракъ Плбыжбым иорден къыфагъэшъошагъ. Наукуэ ыкIи производствэм хэхъоныгъэ ягъэшIыгъэным ишыпккъэу пылбыгъ, ау игухэлъышIухэр къыдэхъугъэхэп. 1972-рэ илъэсым щылэ мазэм и 4-м илъэс 66-м итэу ащ идунай ыхъожыгъ ыкIи квалэу Москва дэт Новодевичье къэхалъэм шагъэ-тIылыгъ.

* * *

Къуаджэм чыракIоу ыкIи комсомол IофышIэу щыригъажы, партием ихэку комитет исекретарь ыкIи хэгъэгум

и Нарком IэнатIэхэм афэзыщэгъэ щыIэныгъэ гъогу шIагъо къыкIугъэ Седин Иван Корней ыкъом. IэнэтIабэу ащ ыгъэцэкIагъэхэм гъэхъэгъэшIу ащишIыгъ, хэгъэгум иэкономическэ кIуачIэ хэгъэхъогъэным ыкIи советскэ народым ищыIэкIэ-псэукIэ нахышIу шлыгъэным ащ кIуачIэу иIэр зэкIэ афигъэлорышIагъ. Ащ игъэхъагъэхэм Родинэм осэ ин къафишIыгъэ иапшъэрэ награда лъанIэхэр къыфигъэшъошагъэх. Мы тхыгъэм иавтор зыдэщыIэгъэ квалэу Хотьковэ иурамхэм ащыщ ащ ыцIэкIэ еджагъэх. Ау къызщыхъугъэ, зыщанIугъэ ыкIи IофшIэныр зыщыригъэжъэгъэ Адыгеим ащ фэдиз шIушIагъэ зилэ тичIыпIэгъу ыцIэ къыщыралоу зэхэпхыщтэп. Адыгеим ихышъэ дышгъэ хъарыфхэмкIэ ащ ыцIэ хэтхэгъэн фае.

СЫДЖЫХЬ
Хъазрэтбий.

Отставкэм щылэ полковник.

P.S. И. К. Сединым ишъхъэгъусэу Марина Сергей ыпхъур къэзгъотыныр синасып къыхыгъ. Ащ Новодевичье къэхалъэм сыщыIукагъ. И. К. Сединым икъэ къэгъагъэхэр зытетэлъхъэхэ нэуж, бэрэ тыгушылагъ. Ащ сурэтыбэу ылыгъхэм сахигъапIыи, сызыфаехэр къахысыгъэхыгъэхэшъ лъэшэу сыфэраз.

И. К. Сединым икъэу Новодевичье къэхалъэм дэтыр.

Тезыхыгъэр Хь. Сыджыхь.

ЦУЕКЪО ЮНЫС

НЭПС СТЫРЭУ БГЪЭГУМ УДЭЛЪЫН

Роман

(КъызкIэлъыкIорэр чъэпыогъум и 17-м къыдэкIыгъэ номерым ит).

Ары, шыпккъэ, къэпIонкIи хъайнэпжъэу, парламентыр, Советмэ я Унэ, хьалэчы рагъэ-фагъ, ый! Иугъошхор пщэ шлу-цIэшхоу шъхьашыт. «ДЕМОКРАТИЕУ ШЪУЗЫФАЕМ ФЭДИЗЫР ШЪУШХЫ!» — еIо Шъхьащыфым! Шъушхы, зыжъугъэшхэкIыжыхь!

Сыдигъуа ар зыхъугъагъэр? Бжыхъэ тхьамэфитIум къыкIоцI! БэшIагъэба?! ЗэкIэ цыфэу хэкIодагъэмэ ягугъуи-япшысы зыми ышIыжърэп.

— КъэошIэжъа, СиIуб, о уилъэхъани джащ фэдэ къэбзагъ, Новочеркасскэ урам лъыгъэчъэшхоу шылагъэр?..

— КъэсэшIэжъы дэгъу дэдэу. Новэчеркасскэ химикотехнологическэм ... сыкIоцт... сычIэхъашт сIуи тхылъхэр язгъэхьыгъахъэу, зызгъэхьазырызэ... Экзаменхэр къэсынхэкIэ мазэ горэ къэнэжыгъэу... Бэла-хьышхор зыщэхъум сянэ сигъэкIожыгъагъэп... Боу сыгъыгъ. Папэ елбэтэу кIуи тхылъхэр къыхьыжыгъагъэх! Кубанскэ мединститутымкIэ, сыфэмыхъэу, зэблысагъэхъужыгъагъэба!.. Пшыгъонкъомэ я Сасэ сэ сызыдамыгъэкIуагъэм кIуи, къышеджагъ, гоузыжъэу химик пхъашэ хъугъэш муары республиканскэ санэпидемстанцием цIэа-жъэ. Зыпарэмэ ыхьыгъэп, зыпарэмэ ышIыжърэп!

— Шъхьадж инасып зыдэ-щыIэр ары инэтIэрыIор, СиIуб! Ори марышъ зыпари чIэнагъэ пшыгъэп. Цыфмэ уалыгъэ, пцIэ раIо... Мохэм ашIэрэр, мохэм ашIэрэр!.. МокIэ плъэлъ, моIкIэ плъэлъ!..

... Танк гъучI лъэбжъэ жъгъаур, БТР двигатель ешъорыхъакъу жъотыр урамхэм ащыгъэпурэп. Цыфмэ ягумэ-кIыгъо-зэпэдэжъэ куохъау-шхори ары. МыдыкIэ, кабинет кIоцIым, рацием изетекIэ-пIыкI-жъгъыжъгъ лъэш нахь нахь тхьакIумэнэлусыр риудэ-гукIэу зыкъышегъэлъашы. Мэкъэ зэмылIужыгъоу къы-лукIырэр гъунэнчъ: гуштэ озы-гъэшIырэ гушыIэ лъэшхэр, унашъохэр зышIыхэрэмэ амакхъэр, зэпагъэумэ кIырыужы-хъэ, мычыжъэу шычачэрэ пу-лемёт жъгъаухэр... О си Тхъэ лъапI! «Не стреляйте!» «Не убивайте!» «Я — Руцкой!» Ау макъэр зэрэлъаIорэм зыпари къыкIырэп. Хьонэгъо гушыIэ Iаехэр Руцкойм кыпагъодзы-жыхь. КъыкIэнэкIэжыхь. ЕтIанэ хьулъфыгъэ макъэ горэ къыхъэлъашыкIы: «Это «ДУ-НАЙ», «ШМЕЛЬ»! Большое скопление людей впереди тебя — метров двести, слева — дай длинную «очередь»! «ДУ-НАЙ-р» — радиостанции.

«ШМЕЛЬ-ыр» — бронетранспортермэ ащыщ, командирыр зэрыс машинер арынкIэ энэ-гуягъо. ПлIы мэхъух. О, си

ТХЪЭ закъу! Цыфхэр пцIэшIуа-щэм Iурагъэхых. Гуегъуи, зэ-хэдзи ашIэжырэр. Сыдигъу ар зыхъугъагъэр? БэшIагъэ дэд! Ащи цыфэу хэкIодагъэм ипчъагъэ игугъуи ипшысы зыми къышIыжырэр. — Мощ фэдиз ракет-автомат жъугъэ зэхаом, ал, цыфыбэ хэкIода-гъэба?..

А ублэпIэкIэ лъэхъаным БОР НИК хъатыукъохъаблэмэ къызэрэуатын мы дунаишхом тетыгъэп. Джы къызнэсыгъэм сэрэпышъ зэрэчылэ псаоуи ынэгъу зэрэклэт тIо зэтет гурыт школышхом чIэсыр зэкIэ, цыкIуи-ини, ахэр езыгъаджэхэрэри апэ итыжхъэу, гушIо-шхо горэм зэрихъэщтыгъэх: плакатхэр, транспарантхэр... алыгъэху къоджэ пчэгум, культурэм и Унэ фыжышхо пэ-чIынатIэу шызэрэуэгъоигъэх. ШызэблэкIыщтыгъэх. Зыуж къэкIыхэрэмэ афэмыхадхъу БОР НИКи Урысыем ис ныб-жыкIэмэ ащыгъум зыкъа-ригъэштэгъагъ! Москва дэс кIэлэ-гъуалэмэ къащыригъа-жыи, Лениным — зэгорэм Со-вет хэгъэгум ипролетариатмэ явождышхуагъ! — фэдэу лъэ-гапIэ горэм къытеуцомэ, Iэу-тIэшхохэр ышIыгъэ, шъхьащыф нэкIэпэшхори дыритэкъокIыз, шъоубзэгущоу зэпымыужы-зи. Чэфыгъошхуагъ сьдми! Арыгъэ! «БОР НИК! БОР НИК!» тIомэ джэрпэдэжъэ джэмэкъэххом зедгъэлэтыгъэ. Тэры, япшыкIуэнэрэ клас-сыр къэзыухыхэрэр арыгъэх, ащыгъум зэрэгъэжъотышты-гъэхэр, хъау, зышгъэ икIыпэшты-гъэхэр. Сыда зыпIокIэ, тэркIэ ар неушырэ гугъэпIэшхуагъ.

Щэдэжгъоужэу Бэллэ дэжэ зэгорэм сызельбэдэм итэтэжэ столыIум Iус, Бэллэрэ ежы-рырэ амакъэ лъэш хъазырэу мэгушыIэхэп. Сыкъызэрелъэ-гъоу тэтэжъэу Нормэрены игушыIэ пишхыкIыжыгъ. «Тэтэжэ дэгъоу сызфигъэубжыгъ, — унэм тыкъызекIым етIанэ къыIуагъ Бэллэ, — сыгу рихьырэп еIо шъо мы БОР НИК ешъокIожым «икIалэхэм» — класс нахьыжхэм арысыгъэхэр ары зыфилорэр! — зызэрэжъугъэпсыхэрэр. «Сыдэу-щтэу зыдгъэпсыр?» — къы-луи, Бэллэ етIани щыхъгъэ. «Адэ-гушъэ сшIэрэп, — сэ сшъхъэ щызэпырычыгъ, — насыпы-шIокIэ тэ зытIыгъэжыгъ адэ».

— «Хъау, Джулетт, тэтэжэ угу емыгъабгъ, — зыкъыс-фегъазэ, Бэллэ сэ къысIо-плыхъэ, — тэтэжэ сталинскэ закалкэ зилэ коммунистыж! Сыда Зюгановым шъугу зэрэ-гъагъэр еIо, шъугу римыхьы-нэу къыIорэр еIо, сыдигъокIи пщынэуитIур зпый нахь, Зю-гановымрэ Ельцинымрэ зэда-мыгъэдэжгун дэгъу къэхъу-жынынэу шъумыгугъ: фэгъуIэ Зю-гановым тэтэжэ». Сэри Бэллэ пэзгъодзыжыгъ: «Рыбак рыбака видит издалека» урысмэ зыфалорэм фэд ныIэп о уит-тэжэ! Тэ тыныбжыкIэшъ БОР НИК гугъакIэу къытфичиэрэ-

мэ нахь талъэо, сыда ащ емы-кIоу хилъагъорэр — тэрэзба къасIорэр? Згъэмысэрэ мы дунаишхом тетэп, Бэллэ, — ыгу хэзгъэкIынэу сыфэягъэп си-пшэшъэгъу, ыгу згъэрэхъаты-мэ сшIоигъуагъ. Щэч хэлъхъа-жынынэу цыгъэп, тищыIаIэ кIэу зыгорэуштэу зыкъызэрихъокIэу къызэриублагъэр нэрылэгъу-гъэ. НыбжыкIэ кIуачIэхэр нахь ищыкIагъэхъу. Тызыумэхъы-гъагъэри джарыгъэ: тIыгъыгъэ транспарант горэм фломастер плъыжкымрэ шхьонтIэ дьджы-рыджымрэ зэхэлъэу аужыпкъэ-рашъхъэм мырэуштэу тет-тхэгъагъ: «БОР НИК — ТЭ ТИПРЕЗИДЕНТЫКI, ТИНЕ-УЩЫРЭ МАФ!» Пчэнбэхъу Мэдждид арыгъэ апэдэдэ мыр зыгу къэкIыгъагъэр! Хъау, къэ-зыугупшысыгъагъэр. НэмыкI горэмэ ащ иакъыл тегъэгъа-гъэп. НэмыкI гори ащ егупшы-сэгъагъэп. Школым къэкIо-къэмыхъаушъоу, еджэнымкIэ зэкIэмэ ауж къынэу Мэджди-дэ икэбар Хъатыукъохъаблэ дэлъыштыгъэ, арэпышъ, бэз-джэнымкIэ зы нэбгыри ыпэ-ригъэшъыштгъэп. А мафэхэм ащ тызэреджэщтыгъэр Мэ-джид, ары ыцIэ шыпкъагъэр, нэужкIэ, хъуштыр хъугъахъу, президенткIи тIлэу, тIлофхэр тэ тызэрэфаеу зызэшIокIы-хэкIэ — къытедгъэнэщтыр «Ки-таец». Нэзэжъу, пэзэжъу, щыхь-рылэу. Мыр ным илфыгъэ къытыриганэу ихъбзэ гъэшIо-бзагъэп; нэмыкI шыпкъагъ, мы чIыпIалэхэм тIэкIу ар гуры-логъуае щыхъушт, нэужкIэ ары зызэхэшъуугуфыкIыжыштыр нахь тэрэзылоу...

Плъыр-стыр дэдагъэх къэ-ралыгъоу IэнэтIэшхо Iууцогъу-хэм ягъор. Шыпкъэр пIощт-мэ, гупцIэнэжъ-гуекIушхоу зыкIэ адыгэхэм тщыщ пIо-нэу, тиегъэшIэрэ лыузи зэхи-шлагъэу ащыгъум зыкъытфи-шыгъагъ БОР НИК: изекIо-кIэ цыф гъэлпсыкIэхэмкIэ, ыгу зэргытIыкIыгъэу зэрэгущыIэ-рэмкIи, цыф къызэрыкIо шыпкъэу ныбжыкIэмэ зэра-хъэхэ-зэрахэтэрэ шIыкIэмкIи, пстэумкIи ары нахь — зым изакъоп. Ащ нэмыкIэуи кын-лъэгъу-щыIэныгъэ гъогу кы-хъэу къыкIугъэри, тэ, къо-дждэдэхэм, мымакIэу тпэ-кIэкIыгъэм ехъышъу, ежымы ыгу щызэхышлагъэу къытти-гъэхъуштыгъэ, тикынлъэгъу-хэмкIэ джыри тызэхъышъыр къа-бзэхъу. Ары зэкIэмэ анахь ышIгъэ кIуагъэр! Зыпарэмэ мо-лIышхом щэч ыгу къыфыхъа-гъэп нэмыкIэу къычIэкIыжы-нэу. Нэужыр ары ятэжэ сыхъа-тэу къыритыжыгъагъэр ар-къыкIэ зэрэришъужыштыр нафэ къызытфэхъужыштыр. Сэ къызэрэсшIошIырэмкIэ, цыфыр боу гурыIогъуаеу щыт. Урысмэ аIо нахь мышIэмэ, «щыгъу пуд дэпшыхыжынын» зыпарэкли ищыкIэгъэжъэп.

КъызэрэсIуагъэу, тэ, къушъ-хъэлэхэм, гонэххо тщыхъу-ни мо лIышхом игупшысэ къы-

IотыкIмэ къахэмыфэ хъуна, къахэфэгъагъ, хъау, ахэтыгъ. Ары, къызэрэсшIошIырэмкIэ, пстэумэ апшгъэ кIуагъэр, хъау, цыфмэ агу зыщэфыгъагъэр: Кауказ заор япшыкIубгъонэрэ лIэшIэгъум кIо зэхъум, Урысые пачыыхъэм ежъ къушъхъэ-чIэсхэр имыщыкIагъэхъу, чIыгоу зытесхэм щэхъу зыпа-рэмэ фэмыеу ыIозэ, енэралэу иIэр зэкIэ ыгъэдалоштыгъ, хъау, ыгъэзаощтыгъэ, лъэпкъыр игъэкIодыкIыпэгъэнымкIэ шхъухъэшIэгъэ-бзэдэжшIа-гъэхэр, гъунэ имыIэжъэу, адыгэхэм къадызэрахъэщты-гъэх! Хэтэуи орэхъу — пэчы-хъэуи е президентэуи! — Уры-сые пашэм «з ы I у т э х ь о - ж ь ы р» къызэрэтилон фаем ежыри, БОР НИКи, зэре-мыхъырэхъышъэжырэр къы-логъагъ. Ары, еуцолIэжы-щтыгъ ар, къушъхъэчIэсхэр, адыгэхэр, ежмэ яшъхафиты-ныгъ зыфэбанэщтыгъэхэр, шэч хэлъхъажынынэу щытыгъэп. Ау Iофым нэужым къырыкIожы-щтыр нэфэшъхъаф шыпкъэ. Чатэм пиупкIырэр мэкIыжы, жэм пиупкIырэр кыжъэу мы-хабзэ нахь мышIэмэ, шыпкъа-пIэр, тэ тызэрэмыгугъагъэу, къычIэкIыжыгъ. Арэуштэу сэзыгъаIорэр, мо лIышхом игушыIэ хьарзынэхэр, е щы-гъушшагъа, е тешэхъукIыгъа — тхылъ шыгъэу къытфигъэнэн-хъу иакъыл къыхыгъэп! Тэри тинасын ар къыхыгъагъэп. Шыпкъэ, ащыгъум Iофтхъэ-бзакIэр ехъыжэгъэкIагъ, бгъуитIумкIи цыхъэшхо зэфэт-шыштыгъэ, тхылъ мышIым ташыщ горэмэ мэхъанэ ри-тыгъагъэп, е тигумэкI ащ лъыдгъэлэсыгъагъэп. Ары шъхъае, тхылъыпIэм темыт-хэгъэ гушыIэ шыгъэр сыди-гъокIи хэбзэ шапхъэу, бэгъа-шIэуи хъурэп.

А-енасын! Тэ БОР НИК къытишлагъэр. Пцашэр арэу-щтэу зекIоу бэрэ къыхэкIы: пцэкъынтфым ямышIыкIэ пылхъэ IэшIоу фишIырэмкIэ псыхэс нэжгъурмэ ятхъагъэ-пцIэкIэу. Сшынахыжъ — ащи ыцIэр Борис, сэ сызэреджэ-рэр БОРЪК — ауштэу зыло-щтыгъэр. Боркъэ боу пцэжы-ешэ бэлахъ. Чылэм къызы-кIокIэ загъорэ пцэжыышэмэ афэгъэхыгъэ нарэхэр, нэмыкI къэбар гъэшIэгъонхэр тадэжъ къыхъэхэрэм къафилуатэщтыгъ. Перестройкэм ыпэкIэ Мые-къуапэ дэтыгъэ производствен-нэ-художественнэ мастерскоим идиректорыгъэр сшынахыжъ Боркъэ «ВолгэмкIэ» къыришэ-кIыштыгъэ. Ари сшынахыжъ фэдэу пцэжыешэ бэлахыгъ, етIани ар художник цIэрыложъ ыIоти игугъу къышIыштыгъэ! Арышъ, зыфэдэ мыхъурэ щы-Iэп...

Сыдигъуа ар зыхъугъагъэр, ый?! Тэ, адыгэм, пшъхъапэу зэ шъхъае зыкъэтшIэжыгъэу къытшыхъоу, хъау, шыпкъа-гъэр ыкIыIу къытфэхъужы-гъэкIэ тлэгъэу, БОР НИК ихъатыркIэ, цыкIу нахь мы-

шIэмэ, хэгъэгъу, хъау, Республи-кэ шъхъафи тIлэ хъужыгъэу, тыгуи тыбгъэ къыдэхъажы-гъэу. А-енасын! Охътэ хьалэ-мэтыгъ, лъэхъан къызэрыкIуа-гъэп ар...

...Чэмыр къызешы нэуж бэп тешIэжыгъэр, къэлэпчъэлум-кIэ Къадыр чэщым къыщекIо-кIырэ шъэоажыемэ амакъэ апэрэу къыщыжынынчыгъ: ары шыпкъэ, зэдырагъаштэу зэчы-рыр марышъ кIырагъэщы.

— Бэллэ, зэхэоха, дахэ, сыкъэмыгъэтэдэжъу Тхъэм пае, моу кIалэмэ афих, — Хымса-дэ къыпыт унэм къычIэджы-кIыгъ. Бзылфыгъэм ынапIэ-хэр фэлэтыжыхэрэп, пIэм хэлъ.

— Хъун, мам, умыгумэкI. Мары джыдэд... — къыпэджэ-жы Бэллэ.

Бэллэ сыд — Бэллэ янэ фэд, ащи сымэдэжыщым Iоф шешIэ; хъау гуш, янэ фэдалоп, исэ-нэхъаткIэ ар отороинаринголог. Ай, ай, жэм къыхырэп, бзэгур нэмыIэмэ зэпекIыпэ: ар сыд сэнэхъат шъуу?! Тэтэжъэу Нормэрен арэуштэу зыгъэпIы-рапIэу зылыгъыгъэр. Мы чIы-пIэм зыщезгъэукуыхьынэп, ау нэужкIэ ащ сэ шъушызгъэ-гъозэн Бэллэ итэтэжы а пчы-хъэм игушIокIагъэм, мы гушы-Iэм лIыжым къыпигъэкIыгъэ-гъэ заулэм. Пшгъэшгъэ зидэкIо-гъушхор муары джы мыIэры-сэр зыпыIэкIэгъэ кутамэм фэ-дэкъабз пIомэ нахь тэрэз. Бжыхъэр къызыскIэ, мыIэ-рысэр къыпэтэкъужышъ, къу-тамэм шъхъэфитэу зелэтыжы. Мыдрэмэ, Бэлли, Лъэхъуп-щыкъомэ якIалэ, физикэр къо-джэ школым щязыгъэхьырэм (Испан зыфыкIуагъэм къы-щегъэжъагъ), «иньбдэжгъу цыкIухэр», моуштэу пчыхъэрэ ипшъашъэ дэжъ къыхъэхэрэр ары Хымсадэ «ныбдэжгъу цыкIухъу» зыфилухэрэр, къы-зэрэлъагъохъу, а дэдэм зеужы-жы. Хьалэмэтэу, моу къутэмэ унэкIыжыгъэу, Бэллэ къым зэрелъасэ. Школым шеджэ зэхъум идесэгъугъэ хъажъ-гъужхэр, ащи ахэр зышъхъэ-рыкIыгъэхэр бэшлагъэ, ары шузабэр, Хымсадэ, мы аужы-рэ уахътэм, зыщыштэу игуп-шысэ зыхэгъэнэгъэ зэпытыр. Мынепэмэ зылбэмыкIыжы-щтыр неушышъ, ащ уиыхъэ тегъэлъ, пхъыр зылэкIлащы-щтыр. Ежыри, Бэлли, къэ-кIогъэ гушыIэрылэмэ адыре-гъаштэ, еу Iоу, зэрихабзэу, аде-жыу, адежыу. Мэфэ реным кын горэ ылтэгъугъэ пIоу ухап-лэрэп — зэкIэри теужыгъэу кIэщыгъошхом рилъэсэжъагъ, тхъэжъэу ыгукIи ышъхъэкли мэбыбатэ. Адэ гушэ арымыр-мэ ныбжыкIэм ныбжыкIэ иIоф алонеп ныла?! Ащи шIо-кIы нахь аукъодыеп. Уятэпсмэ, хьэрэхъат нэпцI пшгъошхор къытеуи фэд, къытеошъ дехъы-хышъ, хъау, дихъыхышъу къып-шуиугъэшIэу зегъэпсы. Бэша-гъэ Хымсадэ гу зылытагъэр. Ежыр-ежырэу ным зэрело-жы: «зешIынкIи мэхъуба ащ нахьыбэрэ зыфэмышIэгъэу? ЗыфэмышIэгъэу. КъэшIэгъуае, ым!»

(Джыри къыкIэлъыкIоцт).

Фестивальхэмрэ лъэхъанымрэ

Лъапсэм кыфэзыгъэзэжырым зеужыжы

Къэралыгъо лъапкъ политикэр щыфэзыгъэзэжырым щыпхыращызэ, Адыгэ Республикэм культурэмкIэ и Министерствэрэ Адыгеим лъапкъ культурэмкIэ и Гупчэрэ шъолъыр фестивалэу «Лъапсэм кыфэзыгъэзэжырым зеужыжы» зыфиорэр чъэпыогъум и 23 — 26-м Мыекъяуапэ щызэхащэшт. Урысыем культурэмкIэ и Министерствэ зэхэщэн IофхэмкIэ Iэпылэгъу къафэхъузэ, Адыгеим лъапкъхэр нахьышIоу цызэрэшIэх.

Адыгэ Республикэм лъапкъ культурэмкIэ и Гупчэ идиректор игуадзэу Шъхъэлэхъо Светланэ тызэрэщигъэзоагъэу, фестивалым хэлэжъэштхэм пэшIорыгъэ-шъэу макъэ къагъэлугъ. Кыблэ шъолъырым лъапкыбэ щэпсэу, тарихъэу яIэр зэфэшъафы. Яшэн-хабзэхэмкIэ зэпэблэгъэ лъапкъхэр Кавказым щэпсэу, якультурэ зэрэзетекIырэр фестивалым къышагъэлагъо ашIоигъу.

— Творческэ купи 150-рэ Мые-

къяуапэ къэкIонэу щыт, — еIо Шъхъэлэхъо Светланэ. — Нэбгырэ 500 фэдиз ахэр мэхъух. Дагъыстан, Къэбартгэ-Бэлыкъарым, Къэрэщэе-Щэрджэсым, Чэчэным, Краснодар ыкIи Ставрополь край-хэм, Ростов ыкIи Волгоград хэкухэм, Къалмыкым, Адыгеим культурэмкIэ яIофышIэхэм фестивалым зыфагъэхъазырыгъ.

Культурэм, искусствэм яхьылIэгъэ къэгъэлъэгъонхэр гъэшIэгъонэу агъэпсыгъэх. «Адыгэ джэгум»

зэкIэ лъапкъхэр щыуджыштхэу зэхэщакIомэ алыгъэ. «Адыгэ Унэм» зэхыщэрэ къэгъэлъэгъонхэр зэдгъэпшэштхэр тшIэрэп. Зыми фэмыдэу ар зэрашIырым тыщыгъуаз.

Фольклор ансамблэу «Жыгур» Темыр Кавказым дэгъоу щашIэ. Купым ихудожественнэ пашэу ГъукIэ Замудин ыгъэхъазырыгъэ программэр шIэжым, лъапкыым зиужыжыным афэгъэхыгъ.

Фестивалыр апэу тиреспубликэ щызэхэщэгъэным кIэщакIоу иагъэр Адыгеим культурэмкIэ иминистрэ игуадзэу ШъхъапцIэкъо Аминэт. Лъапкъ гупшысэр щыпхыращызэ, Iофтхъабзэм зырагъэу-шъомбгъугъ. Кыблэ шъолъырым иреспубликэхэр, крайхэр, хэкухэр хэлажэх.

— Лъапсэу яIэм кыфагъэзэ-

жыбзэ, лъэхъаным диштэу фестивалхэм ахэлажэх, — еIо ШъхъапцIэкъо Аминэт. — Тарихъ пкыгъохэр фестивалым къышагъэлъэгъоштых, яшэн-хабзэхэри кыбзэфалотэштых. Зы шъолъырым щыпсэурэ лъапкъхэр нахьыбэрэ зэхэхъэхэу зэрэфежыагъэхэм ишIуагъэкIэ язэфыщытыкIэхэри мэпыгъэх, нахьышIоу зэрэшIэх.

Кыблэ шъолъырым ифестиваль ящэнэрэу Мыекъяуапэ щыкIошт. Ростов ыкIи Волгоград хэкухэр, Ставрополь краимрэ Дагъыстанрэ апэрэу хэлажэх.

Тарихъым, лъапкъ шIэжым, культурэм, зэкъошныгъэм, мамырныгъэм афэлэжэрэ фестивалыр мэфэкIышхом фэдэу Адыгэ Республикэм щыкIошт. Гъогумаф, фестивалыр! Лъапкъхэр зэхэщэх, шIумрэ дэхагъэмрэ афэлаж!

Искусствэмрэ кIэлэцIыкIухэмрэ

Шъуашэр къашъомкIэ агъэдахэ

КIэлэцIыкIу къэшъокIо ансамблэу «Мыекъяуапэ инэфыльэхэр» Тыркуем, Польшэм, Москва, Кыблэ шъолъырым икIалэхэм, нэмыкIхэми ащылагъ, хэгъэгу ыкIи дунэе зэнэкъокIухэм щытхъуцIэхэр къащыдихыгъ. «Псэ зыпыт музей» — джары зэреджагъэхэр джырэблагъэ лъапкъ шIэжэ зэхэхъэу АР-м и Лъапкъ музей щыкIуагъэм. «Мыекъяуапэ инэфыльэхэм» ахэт кIэлэеджакIохэр музейм къыщышъуагъэх, адыгэ шъуашэм идэхагъэ пчэгум къышагъэлъэгъуагъ. Художественнэ пашэу Къулэ Мухъамэд къызэрэтиIуагъэмкIэ, «Мыекъяуапэ инэфыльэхэм» нэмыкI лъапкъ зэхэхъэхэм зафагъэхъазыры.

Сурэтым итыр: «Мыекъяуапэ инэфыльэхэр».

Гандбол. Суперлигэр

Нахь лъэшхэр къыттекIох

«Динамо» Волгоград — «Адыф» Мыекъяуапэ — 48:19. Чъэпыогъум и 20-м Волгоград щызэдешIагъэх.

«Адыфым» мы илъэс ешIэгъум зы очко нэмыIэми къыхьыгъэп. Командэ анахь лъэшхэм ар адешIагъ. Чъэпыогъум и 28-м «Адыфыр» Ижевскэ щешIэшт.

Самбо. Дунаим изэнэкъокъу

Зыр чемпион, ятIонэрэр...

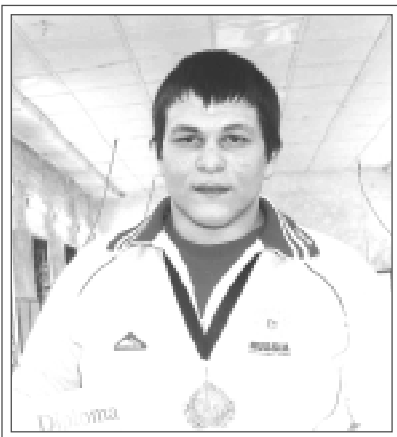
Дунаим иныбжыкIэхэм самбэмкIэ язэнэкъокъу-хэр Болгарием щыкIуагъэх. Адыгэ Республикэм ибатырхэу Пщыдатэкъо Рэмэзанрэ ТIэшъу Анзоррэ зэлукIэгъумэ ахэлэжыагъэх, дышъэ ыкIи джэрз медальхэр къыдахыгъэх.

Пщыдатэкъо Рэмэзан 1991 — 1992-рэ илъэхэм къэхъугъэ кIалэмэ ахэтэу килограмм 60-м нэс къэзыщэчырэмэ ябэныгъ. ЗэлукIэгъуиплIыри Адыгеим спортсмен къыхьыгъэх, дышъэ медальр къыфагъэшъошагъ. Адыгэ Республикэм и ШВСМ Р. Пщыдатэкъом зыщегъасэ, Адыгэ къэралыгъо

Пщыдатэкъо Рэмэзан.

университетым физкультурэмрэ дзюдомрэкIэ иинститут истудент.

ТIэшъу Анзор.

Тренерхэу Хъабый Байзэтрэ Хъэшъуанэкъо Айваррэ ипашэхэу

самбэмрэ дзюдомрэ яшъэфхэр зэрегъашIэх.

Килограмми 100-м ехъу къэзыщэчырэ ныбжыкIэмэ якуп ТIэшъу Анзор щыбэнагъ. Яшэнэрэ чIыпIэр батырым дунаим къызэрэщыдихыгъэр тэрыкIэ гушIуагъоу щыт.

СССР-м изаслуженнэ тренерэу Хъэпэ Арамбийрэ Адыгэ Республикэм изаслуженнэ тренерэу МэрэтыкIо Сахидэрэ ТIэшъу Анзор агъасэ. Европэмрэ дунаимрэ язэнэкъокъухэм тибатыр медальхэр къащыдихыхэу зэп къызэрэхэкIыгъэр. Адыгэ къэралыгъо университетым июридическэ факультет А. ТIэшъур шеджэ, Адыгэ Республикэм самбэмкIэ и СДЮШОР иIэпIэсэныгъэ щыхегъахъо.

НэкIубгъом итхэр зыгъэхъазырыгъэр ЕМТИЛЪ Нурбий.